

Каб гарантавана атрымліваць газэту. Газэту «Наша Ніва», як і 12 іншых незалежных выданняў, не ўключылі ў падпісны каталёг на 2005 год. Каб і надалей гарантавана чытаць газэту, дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуць атрымліваць выданьне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б яму прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджвацца самастойна. Гэта датычыць і тых чытачоў, што прызвычаліся купляць газэту ў шапіках. Ня маем гарантыі, што заўтра ўлады не забароняць «Саюздрукам» распаўсюд незалежнай прэсы. У звестках пазначайце адрас, на які мусіць дасылацца/дастаўляцца газэта, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад'езду, пры магчымасці — нумар тэлефона. Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32. E-mail: nn@promedia.by; 220050, Менск, а/с 537. **Дэталёва пра сытуацыю — старонка 13.**

Зьеў — і парадак

Шмат хто з заснавальнікаў новай суполкі так і казаў: той Саюз пісьменьнікаў выступае супраць прэзыдэнта, а мы будзем за цяперашні парадак. Але прыхільнікаў парадку, выхаванага на вершах Быкава, набралася ўсяго сотня. Сярод іх — ніводнай знакавай постаці. Рэпартаж і камэнтары — старонка 8.

Акадэмік Уладзімер Гніламёдаў (справа) цісьне руку Барысу Пятровічу, а рэдактар «ЛіМу» Анатоль Казлоў — Алесю Пашкевічу (справа ззаду). Кіраўнікоў Саюзу беларускіх пісьменьнікаў не пусьцілі на ўстаноўчы зьезд пралукашэнкаўскага Саюзу пісьменьнікаў Беларусі.

У НУМАРЫ

Засакрэчаныя сацыялягі пайшлі на прыпіскі?

Калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то выкрывае ўласнаручна створаную сыстэму болей хвостка, чым ягоньня заклятыя ворагі. Новая рубрыка «НН»: ад гэтага нумару палітычныя падзеі аналізуе Аляксандар Класкоўскі. **Старонка 3.**

Кола замкнулася

У Беларусі будзе ўведзеная крымінальная адказнасьць за прыпіскі. Пры гэтым невыкананьне плянавых паказчыкаў таксама лічыцца злачынствам. Піша Зьміцер Дрыгайла. **Старонка 5.**

Шэсьць розных свабодаў

«89 мм» — нямецкі погляд на беларускую моладзь. У

Бэрліне на прэм'еры прысутнічаў Аляксей Кудрыцкі. Рэжысэр Сэбасьціян Хайнцэль: «Беларусы як матрошка. Ніколі ня ведаеш, што ў іх унутры». **Старонкі 3, 12.**

Акадэмік Міхайлаў: Беларуская мова — гэта гвалт

Рэктар ЭГУ прачытаў лекцыю ў Фрайбурскім

універсытэце (Нямеччына). **Старонка 2.**

Польскія газэты выйшлі з чорнымі плямамі,

каб зьвярнуць увагу на здурганьне свабоды слова ў Беларусі. **Старонка 11.**

Маем «Праўнік»

Выйшаў часопіс «Праўнік». Для юрыстаў. Занудзтва. Геніяльнае! **Старонка 5.**

365 дзён да 100-годзьдзя

23 лістапада (10 лістапада паводле старога стылю) 1906 г. Выйшаў першы нумар «Нашай Нівы».

Дзень герояў

85 гадоў таму 27 лістапада ў Слуцку выбухнула паўстаньне супраць бальшавікоў. Гісторыкі назавуць яго Слуцкім збройным чынам. Беларусы ў гэты дзень адзначаюць Дзень герояў.

Белнэт шукае рэцэпт на глушылкі

Напярэдадні выбараў праца незалежных інфармацыйных сайтаў можа быць паралізавана. Праграмісты шукаюць адэкватны адказ.

На мінулых прэзідэнцкіх выбарах такое здарылася — 9 верасня 2001 г. незалежны Белнэт быў паралізаваны. Маючы аднаго правайдэра-манапаліста, такое зрабіць нескладана. Ходзяць чуткі, што гэтым разам спецыялісты ўпраўлення інфармацыйнай бяспекі КДБ пайшлі далей. Нібыта гатовыя адмысловыя фільтры для павышэння кантролю за Белнэтам. Яны зробленыя на кітайскі

ўзор.

«Раней можна было блякаваць доступ беларускіх карыстальнікаў на пэўныя сэрвэры. Калі ўвядуць кітайскія глушылкі, будзе магчыма забараніць падлучэнне з пэўным карыстальнікам», — запачае інтэрнэт-фундатар Вецер Мэханічны. Гэта азначае, што цікаўны, набіраючы ў пошукавіку словы «Мілінкевіч» ці «апазыцыя», ня здолее трапіць на патрэбныя сайты. Больш за тое, звесткі кампутара карыстальніка будуць унесены ў «чорны спіс», а доступ да сеціва абмяжуецца.

Генэральны дырэктар «Tut.by» Кірыл Валашын сьцьвярджае, што цалкам блякаваць Інтэрнэт

немагчыма: «Рэальна толькі часова паралізаваць працу пэўных хостынг-цэнтраў і саміх старонак». Валашын згадвае, што на пачатку году камісія па прадухіленні прапаганды парнаграфіі, гвалту і жорсткасці прыняла рашэнне аб блякаванні «Белтэлекамам» некалькіх расейскіх парнасайтаў. «Але такім жа чынам можа быць заблякаваны любы сайт», — дадае К.Валашын.

Ёсць некалькі спосабаў засьцеграчыся ад віртуальнай цензуры. Самы просты — падпісання на стужкі навін (усе беларускія інфармацыйныя сайты прапануюць такую паслугу). Выйсьце, для тых, хто мае свае інтэрнэт-ста-

ронкі, — RSS, ці мажлівасць рэтрансляцыі стужкі навін. Вецер Мэханічны бачыць у гэтым вялікія магчымасці: «Трансляваць навіны з інфармацыйных сайтаў можа кожны ўладальнік хатняй старонкі ці міні-сайту. Такія сайты проста фізична немагчыма адсачыць. Толькі ўсім разам можна змагацца з гэтай навалай». Паставіць код з сайта на сваёй вэб-старонцы можа кожны праграміст. І нават калі асноўны сайт будзе заблякаваны, рэтрансляцыя навінаў зь яго на іншых сайтах будзе працягвацца.

Трэці варыянт больш складаны, але самы эфектыўны — скарыстацца ананімным проксі-сэрвэ-

рам. Паслуга ананімізацыі, як правіла, платная: можна зайсьці на пэўны сайт, зарэгістравацца і ў яго абалонцы праглядаць якія хочаш старонкі — такога карыстальніка немагчыма адсачыць, і ніякі «Белтэлекам» ня можа перакрыць яму доступ. Вялікі спіс ананімных проксі-сэрвэраў можна знайсці на www.epic.org/privacy/tools. Спрощаную і бясплатную версію ананімнага проксі-сэрвэра — ананімайзэр, які таксама дазваляе застацца незаўважным у Белнэце, — можна ўбачыць на <http://byelagus.com/members>. Добраахвотнікі распацоўваюць яшчэ некалькі варыянтаў. На кожны крок цензуры, мяркуюць яны, мусіць быць адэкватны адказ. Інакш у наступным годзе Беларусь можа ператварыцца ў новую Паўночную Карэю.

Сяргей Будкін

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Рэктар ЭГУ: беларуская мова ў школах — гэта гвалт

«Паважаныя дамы і панове, гэта вельмі сумна — рэпрэзэнтаваць такую краіну, як Беларусь», — пачаў 21 лістапада ў Фрайбурскім універсітэце імя Альберта Людвігса адзін з папулярных рэпрэзэнтантаў Беларусі на Захадзе пан Міхайлаў свой даклад, названы «Культура і самаідэнтыфікацыя ў Беларусі». У выступленні дакладчыкам ня раз падкрэсьліваўся прымітыўны духоўны стан беларускага народу. Аказваецца, у нас няма ні дастойных выкладчыкаў у галіне філэзофіі і сацыялёгіі, ні спецыялістаў, здольных перакласці на беларускую мову Гэрдэра, Шлегеля і іншых нямецкіх філэзафаў. На думку Міхайлава, беларуская мова — маленькая мова бяз будучыні, а яе прапаганда ў школах і ўнівэрсітэтах ёсць актам гвалту.

Прагучала і такое выказванне, што Беларусь немагчыма асацыяваць зь беларускай мовай. Але ці магчыма асацыяваць нашу краіну з такім чалавекам, як спадар Міхайлаў, які з мяжой ачарняе ня толькі палітычную сытуацыю ў Беларусі, што я лічу яшчэ зусім апраўданым, але і духоўнасьць усяго беларускага народу, падаючы нашу мову другараднай у параўнанні з расейскай, а сябе — прадстаўніком дэмакратыі, які, «баючыся за сваё жыццё, пакінуў радзіму» і бачыць сваю задачу ў марнаслоўі на канфэрэнцыях і дакладах за межамі Беларусі, выдаючы гэта за патрыятызм. Ніводным словам не была згадана работа апазыцыйных арганізацый, стваралася ўражанне бяздзейнасьці беларускага народу, а пан Міхайлаў выступаў у ролі «пакутніка» за сваю краіну...

Будучы на гэтым дакладзе, я паглыбілася ў непрыемныя развагі пра тое, ці магчыма разьлічваць на павагу з боку Захаду, калі нас рэпрэзэнтуюць такія псэўданатрыёты, якія дазваляюць сабе ўтоптаць нашу радзіму ў грязь.

Таяяна Горн, Фрайбург

Мітрапаліт Філарэт адсвяткаваў Дзень памежніка ў вёсцы Тарасава пад Менскам. У нядзелю Уладыка адслужыў сьвяточную службу перад вяртаўнікамі межаў, спэцыяльна прывезенымі зь Менску і Берасьця. Між праваслаўнай царквой і Дзяржкамітэтам памежных войскаў існуе дамова аб супрацоўніцтве.

IN MEMORIAM

Аляксандар Падлужны

ваў у грамадзкай Праваліснай камісіі пад эгідаю ТБМ імя Скарыны. Ён рэальна ўдзельнічаў у паседжаньнях, даваўсэнсоўныя заўвагі як фанэтыст і фаналёг. А пазьней памяналася палітычная сытуацыя ў краіне.

Беларускіх мовазнаўцаў няшмат. Пухам яму зямля.

Вінецк Вячорка

Марыя Ханяўка

У Нью-Брансўіку (ЗША) на 95-м годзе пайшла з жыцця Марыя Ханяўка — удзельніца арганізатарка грамадзкіх засяданьняў ды іншых імпрэзаў, ладжаных у Новым Сьвэце беларускай дыяспары. Сьветлай памяці Марыя і яе

муж інжынэр Часлаў выгадалі дачку Рагнеду ў беларускім духу. Бацька прынцыпова не гаварыў да дачкі школьніцы па-амерыканску, казаўшы: «Вучыся па-беларуску!»

Марыя Ханяўка была жанчынай прыгожай, разумнай, энэргічнай, добрай — добрай маткай і жонкай. Доўгімі гадамі яна даглядала дома свайго цяжкахворага мужа. Часлаў Ханяўка прыходзіўся стрыечным братам большому старшынню Рады БНР Вінецку Жук-Грышкевічу. Абодва яны былі з Будслава.

Цела Марыі Ханяўкі спачывае побач зь яе мужам на беларускім могільніку Жыровіцкае Божэ Маці ў Іст-Брансўіку, ЗША. Вечная Ёй памяць, а душы Яе вечны супакой.

Ад імя беларускага грамадзтва Канады выказваю глыбокія спачуваныя сямі памерлае Марыі — Рагнедзе Ёй Доналду Ўтні, унуку Данілку, праўнукам ды Эдварду Шулячоўскаму. Раіса Жук-Грышкевіч

СЬЦІСЛА

Мілінкевіч: «Заявы Лукашэнка ўсім ужо абрыдлі»

Прымаючы дэлегацыю расейскіх журналістаў, Аляксандар Лукашэнка заявіў, што ў Беларусі можна свабодна набыць лобную незалежную прэсу.

Адказваючы на пытаньне, кім ён бачыць сябе па-за палітыкай, ён заявіў: «Калі ня буду прэзідэнтам, то й займацца нічым ня буду». Ён таксама пукаў прыходам да ўлады нацыяналістаў («Адзіны кандыдат ад апазыцыі — гэта чалавек зь Беларускага Народнага Фронту») і гаварыў пра інфармацыйныя войны супраць сябе. А Мілінкевіч адрэагаваў на заявы ў той жа дзень: «У Расеі ўжо пачынаюць разумець, што Беларусь — гэта ня толькі і ня

столькі Лукашэнка і яго атачэнне. У Беларусі ёсць палітыкі прадказальныя і пасьлядоўныя, за якімі стаіць народ і якія будуць весці з Расеяй дыялёг, бяз крыкаў і шантажу». А заявы Лукашэнка пра тое, што нехта вядзе зь ім інфармацыйныя войны, «ужо ўсім абрыдлі».

Беларуская вышыня

У новым рэйтынг-лісьце Міжнароднай фэдэрацыі футболу Беларусь узнялася на рэкорднае для сябе 59-е месца, скочыўшы за месяц на 11 прыступак уверх. Посьпех дасягнуты дзякуючы перамозе 12 лістапада ў таварыскай гульні з Латвіяй. Узначальвае ж спіс з 205 камандаў зборная Бразыліі.

AP, belapan.com, fifa.com

Засакрэчаныя сацыялігі пайшлі на прыпіскі?

АЛЯКСАНДАР КЛАСКОЎСКІ

Выступаючы днямі ў Магілёве, афіцыйны лідэр даў зразумець: электаральная перамога ў яго ў кішэні. Прычым запэўніў не галаслоўна, а са спасылкай на нейкае закрытае апытаньне. Згодна зь ім, Лукашэнку падтрымліваюць болей за 90% вясцоўцаў, 84% жыхароў райцэнтраў і 67% менчукоў (са сталічнае публікі яшчэ выбіваць ды выбіваць крамольны дух!).

Дарэчы, цікава, чаму ўлада, якая скрозь падкрэсьлівае сваю народнасьць, ладзіць нейкія сакрэтныя дасьледаваньні грамадзкае думкі, пра вынікі якіх інфармуе народ фрагмэнтарна?

Карэспандэнт радыё «Свабода» зрабіў бліскучы журналістскі ход: патэлефанаваў у тую нешматлікія сацыялягічныя структуры, што зазвычай робяць апытаньні на замову ўладных вярхоў, — і ўсюды ад аўтарства таямнічага дасьледаваньня адхрысьціліся!

Слухайце, мо тэа засакрэчаныя сацыялігі, каб дагадзіць высокаму начальству, проста пайшлі на прыпіскі?

Усе ж чулі ды бачылі, як кіраўнік дзяржавы чыхвосьціў шклоўскую вэртыкаль падчас нядаўняга ваяжу ў родныя мясціны. Напярэдадні дзяржкантроль высветліў, што там квітнее жадлівае ашуканства дзеля прыгожых паказчыкаў. Прыкладам, долго стратных гаспадарак зьменшылі, зьліўшы між сабой ляжачыя калгасы.

Увогуле варта аддаць належнае: калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то іншым разам выкрывае ўласна ручна створаную

сыстэму болей хвостка, чым ягоныя закліятыя ворагі. І высвятляецца, што за фасадам беларускай мадэлі квітнеюць паказуха, п'янства ды бюракратычнае свавольства.

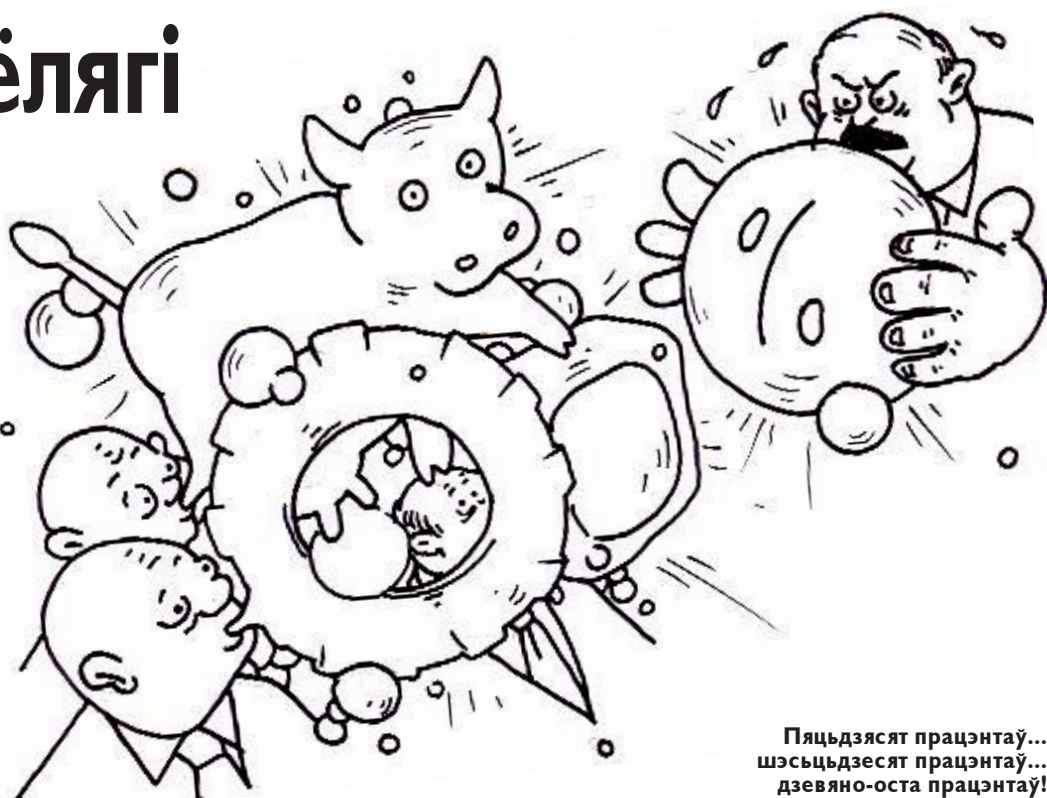
Не жартачы вам, калі на 12-м годзе кіраваньня народны прэзыдэнт, схамянўшыся, мусіць ратаваць простага чалавека ад паўсюднага чыноўніцкага гвалту: гучна абвешчана кампанія «дэбюракратызацыі»!

Але калі гэтая кампанія найперш прапагандысцкая, то іншая — у справе зьнішчэньня незалежнай сацыялігіі — абяцае даць несумнеўны эфэкт.

Увесну Незалежны інстытут сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледаваньняў выпіснулі за мяжу, у Вільню. Але ўсё адно пад ягонай эгідай у верасьні было зладжанае чарговае нацыянальнае апытаньне. Дарэчы, яго — і гэта паказчык сумленнасьці навукоўцаў — зафіксавала рост Лукашэнкавага рэйтынгу да 47,3%. Але ж усё адно лічба вельмі далёкая ад тых, што агучвае сам кіраўнік дзяржавы.

Дык вось зараз параўноўваць ня будзе з чым. Пастанова Савету міністраў, якая ўвляла акрэдытацыю сацыялягічных структураў, дазваляе лёгка адсекчы непажаданых гульцоў.

НІСЭПД, пэўна, будзе адсечаны. Бо летась менавіта ягонае апытаньне наконт вынікаў рэфэрэндуму дало лічбы, якія пэўна ж былі не пад нос кіроўным вярхам. А менавіта — што толькі блізу 49% электарату прагаласавала за тое, каб дзейны прэзыдэнт мог балютавацца колькі заўгодна (паводле Цэнтравыбаркаму, нагадаю, было 79,42%).

Пяцьдзясят працэнтаў... шэсьцьдзясят працэнтаў... дзевяно-оста працэнтаў!

МАЛЮНАК СВЯТЛАХАРЭЎСКАГА

Скасаваньне незалежнай сацыялігіі, асабліва разам з вынішчэньнем рэшткаў недзяржаўнай прэсы, яшчэ тужэй закручвае так званую сыпэраль маўчаньня (калі апанэнты ўлады тояцца, мяркуючы, што іх надта мала).

Калі афіцыйны кіраўнік пачынае шукаць вінаватых, то выкрывае ўласна ручна створаную сыстэму болей хвостка, чым ягоныя закліятыя ворагі.

Улада і так настолькі ўжо адвучыла людзей ад вольнага слова, што, як засьведчыла тое самае апытаньне НІСЭПД, давер да незалежных мэдыяў ніжэйшы, чым да дзяржаўных (38,5% супраць 55,3%). Так што ходкая апазыцыйная тэза, нібыта беларусы масава пакутуюць ад недахопу альтэрна-

тыўнай інфармацыі, патрабуе крытычнага асэнсаваньня.

Можна шмат разважаць аб прычынах, але факт тое, што многія на дэва ахвотна, як колісь публіка на сэансах Кашпіроўскага, трапляюць у салодкі палон — гэтым разам прапагандысцкага замбаваньня.

Вось аналітыкі звычайна разважаюць пра настальгію старэйшага пакаленьня па савецкай міталёгіі. Але нядаўна я жахнуўся, усьвядоміўшы, што цэлае пакаленьне вырасла ўжо на мітах эпохі першага прэзыдэнта.

Для тых юнакоў і дзяўчат, што слухалі яго падчас нядаўняга выступу ў Магілёўскім унівэрсытэце, пачатак 1990-х — гэта ўжо, лічы, сівая даўніна. І яны цалкам могуць прыняць за чыстую манэту дэманізаваны вобраз апазыцыі, якая, нібыта дарваўшыся тады да ўлады, усё разматлашляла ды прапала, а этнічных расейцаў пасадзіла на валізікі.

Гэтым разам магілёўскія студэнты даведаліся, у прыватнасьці, што да прэзыдэнцкай эры вузкалабыя нацыяналісты зруйнавалі сыстэму адукацыі. І што злачынныя навацыі рабіліся найнакай як на замову імперыялістаў.

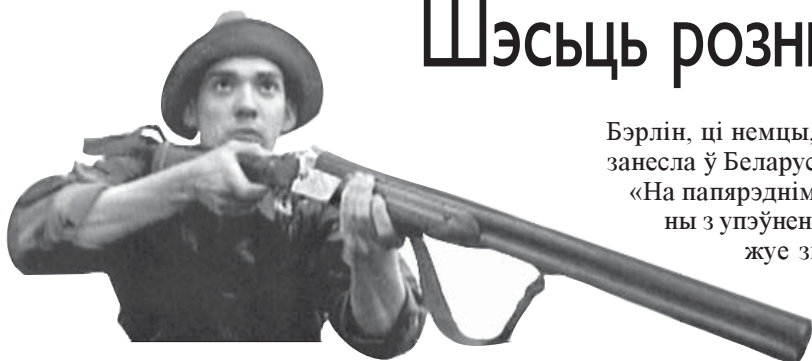
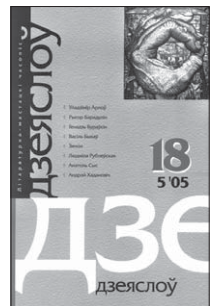
Між тым добра памятаю, што на пачатку 1990-х міністрам адукацыі быў мой колішні сусед па паверсе Віктар Гайсёна. Ні тады, ні цяпер гэты дасьведчаны і дысцыплінаваны чыноўнік аніякай дэструктыўнай дзейнасьці далбог не займаўся. І зусім не падобны на агента імперыялізму. Іначай — пры гэтакім кадравым рэнтгене! — наўрад ці працаваў бы зараз намесьнікам кіраўніка замежнапалітычнага ведамства.

«Дзеяслоў» № 18

«Дзеяслоў» (сэлета — пяты) друкуе закончэньне Зянонавай паэмы «Вялікае Княства». Разьдзел пазэі ў нумары прадстаўлены імёнамі першага шэрагу — Рыгор Барадулін («Верасовае»), Андрэй Хадановіч («Восень на вогнішчы»), Андрэй Гуцаў («Зачараванае мэтро»). З прозы — працяг рамана Віктара Вальтара «Роджаная пад Сатурнам», апавяданьне Франца Сіўка, пачатак гатычнага рамана Людмілы Рублеўскай «Скокі смерці».

Асобным разьдзелам ідуць творы пераможцаў і ўдзельнікаў конкурсу, прывісчанага 75-годзьдзю з дня нараджэньня Уладзімера Караткевіча.

У нумары багата літаратурнае спадчыны. Апрача быкаўскіх «Пункіраў жыцьця» тут зьмешчаны й вершы Анатоля Сыса («Аднакрылы воран»), і ўспаміны Яна Скрыгана «Той час», і ўспаміны Анатоля Кудраўца пра самога Скрыгана.

Шэсьць розных свабодаў

Бэрлін, ці немцы, якіх у свой час нейкім ветрам занесла ў Беларусь.

«На папярэднім паказе глядачка са Славаччыны з упэўненасьцю казала, што Беларусь мяжуе зь яе краінай, — прамаўляе да залі мэнэджар кінатэатру. — Гэта шмат гаворыць пра вядомасьць Беларусі ў Эўропе». «Хутчэй гэта гаворыць пра абазнанасьць той славачкі, — парыруе Штэфан Клаос, прадусэр фільму.

Фільм пачынаецца. На экране пераліваюцца чыгуначныя рэйкі. У Берасьці — замена колаў. Каляіна ў Беларусі на 89 мм шырэйшая за эўрапейскую. Заля замірае — для многіх глядачоў гэта дужа знаёмая карціна. Яшчэ ня раз будуць немцы з патаемным гонарам шаптаць на вуха сваім суседзям: «А ў гэтым раёне я жыў! А тут піў піва!» Калі на экране пачнуць зьяўляцца знаёмыя ім менскія краявіды.

Фільм пабудаваны на дыялёгах шасьці герояў — маладых беларусаў ды беларусаў. Яны не супрацьпастаўляюцца і не дапаўняюць адзін аднаго, а дзіўным чынам пераплітаюцца. Сьпярша здаецца, што героі не сутыкаюцца адзін з адным, але потым робіцца зразумела — усе яны існуюць поруч. І гэта робіцца сюрпрызам ня толькі для глядача, але і для іх саміх.

«89 мм» — нямецкі погляд на беларускую моладзь. У Бэрліне на прэм'еры прысутнічаў Аляксей Кудрыцкі.

«Кіно-кракадзіл» — невялічкая заля ў бэрлінскім раёне Прэнцлаўэр-Бэрг. Яна задумвалася як месца для паказу расейскіх фільмаў, таму мае адпаведны антураж: выстава сацрэалістычных фота з Кёнігсбэргу, гранёныя шклянкі ў бары, гарбата бяз цукру ды піва «Сібірская карона» на паліцах. Праўда, зь цягам часу кінатэатар пашырыў профіль і паказвае фільмы з усяе Ўсходняй Эўропы. Апошні тыдзень у «Кіно-кракадзіл» можна сьмела назваць беларускім — штовечар тут паказваюць стужку «89 мілімэтраў» 26-гадовага рэжысэра Сэбасьцяна Хайнцля.

Месцаў у залі няшмат, каля паўсотні, і ўсе занятыя. Выпадковых людзей тут, бадай, няма — гэта ці беларусы, якіх занесла нейкім ветрам у

Дзікае паляванне па Мілінкевічавых сьлядах

Жыхары Баранавічаў хацелі б, каб начальніцы ідэалагічнага аддзелу гарвыканкаму Тацяне Жытко быў забаронены ўезд у Эўропу. Які закон дазваляе караць за сустрэчу з палітыкам?

Першыя рэпрэсіўныя захады па сустрэчы з Мілінкевічам у Баранавічах распачаліся ў дзень самой сустрэчы, 11 лістапада. Начальніца ідэалагічнага аддзелу гарвыканкаму Тацяна Жытко адразу пасля сустрэчы прыехала ў эканоміка-юрыдычны каледж. Разам з супрацоўнікам КДБ яна перапісала ўсіх навучэнцаў, што прысутнічалі на занятках.

На наступны дзень на размовы пачалі выклікаць тых, хто адсутнічаў. Чыноўнікі разам з кіраўніцтвам навучальных устаноў разглядалі зробленыя спецслужбамі фатаздымкі — распазнавалі сваіх навучэнцаў. У навучальных ўстановах выклікаліся бацькі. Навучэнцам каледжу, што бралі ўдзел у сустрэчы з Мілінкевічам каля БарДУ, сказалі, што ім туды ўжо ніколі не паступіць. Большасць маладзёнаў пераляканая, навучэнцы сядзяць як мышы пад венікам. У некаторых па выхадзе з кабінэту трэсьліся рукі. Чыноўнікі паказалі маладым людзям, як будучы пераследавацца любяць антырэжымныя праявы. Рэктар БарДУ Качурка ўсю віну скінуў на настаўнікаў каледжу. Маўляў, мае студэнты ў апазыцыйнай сустрэчы ня ўдзельнічалі, усё гэта навучэнцы каледжу.

Дырэктар каледжу Сокал вык-

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

лікаўся да намесніка міністра адукацыі А. Жука, дзе яго папярэдзілі пра будучую сьнежаньскую атэстацыю. Пасля давялося ехаць у аблвыканкам. Была сустрэча і з намеснікам гарвыканкаму. Вымовы атрымалі намесніцы дырэктара па ідэалагічнай працы і па выхаванні за недахопы ў ідэалагічнай працы. Кіраўніцтва навучальнай установы атрымала папярэджаньне аб магчымасці закрыцця каледжу.

Каб неяк суцішыць рэпрэсіі, заяву аб звальненні напісаў выкладчык каледжу, старшыня баранавіцкай суполкі ТБМ Віктар Сырыца. Адзін з найлепшых выкладчыкаў у горадзе, таленавіты

настаўнік ад Бога цяпер стаў беспрацоўным. «Каб спыніць усё гэта, звольніўся сам. Звольніць мяне яны ня мелі падстаў — маю 12 падзяк і аніякіх вымоў», — кажа ён. Спдар Сырыца сказаў карэспандэнту «НН», што пайшоў на гэта, «каб паслабіць націск на студэнтаў і выкладчыкаў». У заяве на звальненне ён напісаў, што сыходзіць у знак пратэсту супраць рэпрэсій у адрас студэнтаў. «Я сам казаў студэнтам, калі ішлі на сустрэчу з Мілінкевічам, што ім нічога ня будзе, бо гэта не парушэнне закону».

Сырыца лічыць вельмі несправнаю ролю Тацяны Жытко. Дарэчы, некалі празь пяць хвілін

пасля размовы з ёю ў Баранавічах былі затрыманы менскія зуброўцы, што прыяжджалі падтрымліваць Сасіма. Летась пасля наведання ёю былога офісу БНФ праз гадзіну туды прыехалі міліцыянты і канфіскавалі ўлеткі «Пяцёркі».

В. Сырыца лічыць, што выкладчыцкая дзейнасць для яго скончылася. Аднак «добрыя людзі» прапанавалі сустрэцца з Жытко, тады, маўляў, «усе праблемы вырашацца». «На паклон не пайду. Я не цураюся ніякай працы, без кавалка хлеба не застаўся», — кажа старшыня гарадзкой арганізацыі ТБМ.

Нягледзячы на ціск і запалох-

ванне, студэнты не забываюць свайго выкладчыка. Тэлефануюць яму, пішуць лісты са словамі падтрымкі.

Горка на ўсё гэта глядзець. Чальцы мясцовых няўрадавых арганізацый і партый аднадушна выказваюцца, што калі б мясцовыя чыноўнікі мелі пагрозу стацца невыязнымі ў Эўропу, дык гэта крыху іх стрымлівала б. Дарэчы, актывісты з правінцы мелі гэткую надзею яшчэ падчас леташніх выбараў — злыя былі на старшыню выбарчых камісій... Людзі чакаюць нейкай дапамогі ці хаця б маральнага сыгналу асабліва зацятым чыноўнікам.

«Сырыца на першы погляд зрабіў паспешлівы крок, — кажа Сяргей Гоўша, старшыня колішняй гарадзкой філіі «Вясны». — Але ён абараняў сваіх вучняў і калег ад горшых вынікаў. Бо намеснік міністра адукацыі Жук, лічы, папярэдзіў: альбо звальняецца Сырыца, альбо ў сьнежны каледж не праходзіць атэстацыі».

Сам Мілінкевічаў прыезд сярод простага люду ў адкрытую не камэнтуюцца і не абмяркоўваецца. Сярод людзей пануе страх. Страх сказаць лішку ці недзе засьвяціцца. Аднак у той самы час народ цікавіцца ўсім, што звязана з адзіным кандыдатам: купляюцца газэты, перадаецца адзін аднаму артыкул мясцовага незалежнага тыднёвіка «Intex-Press», дзе надрукаваны Мілінкевічавы адказы на тэлефанаванні чытачоў. Уся інфармацыя прагна ўбіраецца.

Паводле слоў С. Гоўшы, у час, калі закрываюцца незалежныя СМІ, адзінай магчымасцю дайсьці да людзей застаюцца такія паездкі. Магчыма, яны заўчасна падстаўляюць людзей, але за іх трэба змагацца. Іншага шляху няма. Будзем разам, дык не прападзём і пераможам. Але загінем, калі будзем сядзець адзінцамі.

Іван Кавяра, Баранавічы

Аніматар эміграваў

Стваральнік LLL-мультфільмаў Алег Мініч, якога абвінавацілі ў паклёпе на прэзыдэнта (арт.367 ч.2 Крымінальнага кодэксу) пакінуў Беларусь. Піша Сяргей Будкін.

«Вельмі ўсё незразумела, адчуваю сябе між небам і зямлёю», — адказвае Алег па тэлефоне на пытаньне пра ягоную справу. Ён стаіць на Майдане, дзе сьвяткуюць угодкі Аранжавай рэвалюцыі. На сцэну вось-вось павінна выйсці Юлія Цімашэнка.

Алег не хацеў зьяжджаць з Горадні, аднак пасля кансультацый з праваабаронцамі і допытаў у гарадзёнскаму КДБ кінуў усё. «Ішло да таго, што мяне пасадзяць на пяць год».

Дзякуючы менскім знаёмым Мінічу ўдалося пакінуць Беларусь ды зьехаць у Маскву. У расейскай стал-

іцы аніматар месяц жыў у гатэлях, зьвяртаўся ў праваабарончыя арганізацыі, але ніякай практычнай дапамогі не атрымаў. Давялося перабрацца ў Кіеў.

Жонка Галіна нядаўна езьдзіла ў Горадню — забраць прыватныя рэчы і высветліць, ці пасунулася наперад сьледства. Высьвятленьне акалічнасьцяў справы працягнулі яшчэ на два месяцы, а тэхніку, канфіскаваную ў жніўні, вяртаць не зьбіраюцца. У Горадні Галіна адчувала віжваньне за сабой.

Алег характарызуе свой стан як «завіслы». Украінскі аніматар Міхал Баркоўскі, які ў першыя дні выказваў салідарнасьць, адно толькі прапанавалі свае паслугі ў маляваньні мультфільмаў. Платныя.

19 лістапада беларускі аніматар браў удзел у выставе ўкраінскіх карыкатурыстаў «Карупцыя і права». «Я шчаслівы, калі мне ўдалося расплошчыць вочы людзям на тое, што наша ўлада — ня страшная, а сьмешная», — кажа Алег.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Часу на тое, каб вызначыцца, у Мініча вобмаль — месяц. Менавіта столькі ён яшчэ можа прабыць ва Ўкраіне ў якасьці «турыста». «Палітычнага прытулку прасіць не хачу. Пра свае пляны цяпер нічога не магу сказаць». Мініч даў некалькі інтэрвію ўкраінскім журналістам і зьвярнуўся ў філіял арганізацыі «Рэпартэ-

ры бязь межаў», якая ўзялася налісаць зварот у ягонаю справе ў Сэнат ЗША.

Праваабаронца Беларускага Хэльсынскага камітэту Гары Паганыйла кажа, што, калі беларускі аніматар баіцца крымінальнага перасьледу, самы разумны крок — прасіць палітычнага прытулку.

А вось і нацкам сабраўся...

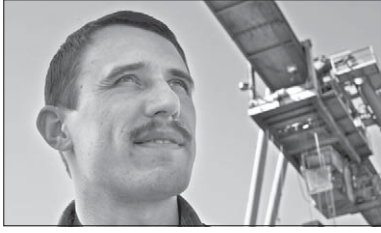
Не прайшло й двух месяцаў з часу правядзеньня Кангрэсу дэмаілаў, як сабраўся на першае пасяджэньне Нацыянальны выканаўчы камітэт. Ініцыятыва скліканьня належыць Аляксандру Мілінкевічу. У панядзелак 21 лістапада былі абмеркаваныя прыныцы працы ценявога ўраду.

Тым часам сам Мілінкевіч працягвае паездкі па краіне. 24 лістапада яго чакаюць у Бабруйску, а 4 сьнежня — у Івенцы. Пасля гэтага стартуюць два «маратоны» — з захаду на ўсход ад Ашмянаў да Гомелю і з паўночнага ўсходу на паўднёвы ўсход — ад Віцебску да Берасьця.

Зьміцер Дрыгайла

ЛІСТЫ ЗЬ ЛЕСУ

Рэйкавая вайна

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Сем разоў на тыдзень, дзень пры дні Расейская імперыя праводзіць на тэрыторыі Беларусі спецаперацыю «Невель—Полацк». На чыгуначнай станцыі Алешча спыняецца дызэль, які вось ужо колькі гадоў выконвае функцыі бронецягніка інтэграцыі — увозіць у Беларусь танны хлеб, цацкі для абарыгенаў і «максімку» ў каністрах.

Прыбыцьцё дызэля — тутэйшае свята. Зранку сіценскі люд рыхтуецца, бы на кірмаш, і вахтоўкай разам са штаблёршчыкамі едзе на станцыю. На плятформе збіраецца ладны для гэтых мясцін натоўп зь некалькіх дзясяткаў чалавек — і пачынаецца гандаль. У самы разгар саюзнага тавараабароту зь лясносаздадзенай раптоўнае легкавік, зь вісам тармазоў прыпаркоўваецца ля пераезду, зь яго выскакваюць ды борздыенька шыбуюць цераз чыгунку некалькі дзесячаў у форменнай вопратцы. «Мыгня!» — люд урассыпную пыркае зь перону, забіраючы авоскі ды валізі. Хто не схваўся — затрыманьне, гутарка зь мыгнікамі, складаньне пратаколу ды канфіскацыя тавару. Сёй-той выкідае штосьці набытае або непрададзенае і дэманструе верашчэгіным пустыя рукі. Канчатковы вынік рэйду — які-небудзь кіляграм сасісак ды пару боханаў хлеба — яўна не апраўдае паліва, затрачанае на прыезд мыгнікаў зь Полацку. Пра пагрозу самому кантрабанднаму трафіку ці «сыпіртаправоду» і гаворкі няма. Як гэта — адмяніць дызэль, які амаль ня возіць людзей, адно «максімку» ды «тавар», ці ўсталяваць нармальны стацыянарны кантроль у Алешчы? А як жа саюзная дзяржава?

Праз расейскі дызэль імперыя вядзе дэмпінгавую вайну супраць беларускага хлеба: нясмачны й меншы памерамі, але таннейшы расейскі чорны ўжо выціснуў зь мясцовага рынку дыхтоўныя полацкія боханы; на чарзе — булкі й батоны. Праз дызэль Расея ажыццяўляе адкрытую кантрабанду: не абкладзены аніякім падаткам ці мытам, паток тавару штодня выграбае зь беларускага бюджэту мільёны рублёў. Нарэшце, менавіта праз дызэль, нібы праз аграмадны шпрыц, інъекцыі тэхнічнага этылавага сыпірту ўсджаваюцца ва ўсё навакольнае насельніцтва.

Без цывілізаваанай мяжы («рэйкавая вайна») Расеі супраць Беларусі будзе працягвацца. І не адно ў Алешчы — толькі на Віцебшчыне ролю гэтых жа чыгуначных шлюзаў выконваюць яшчэ й Засыенкі Дубровенскага раёну, Езярышча на Гарадоччыне, Лёзна ля Віцебску... Самая небяспечная наша мяжа гасцінна расчынена перад усёй пошасцёю з Усходу. Праз такія вось дызэлі перабіраюцца ў Беларусь незаконныя мігранты з усяе Азіі. Такія самыя чыгуначныя калідоры бесьперашкодна курсуюць ў беларуска-расейскім памежжы крывінал. У гэтых жа цягніках інтэграцыі, не баючыся пільнага надгляду, транспартуюць сюды з Расеі тоны сярэднеазіяцкіх наркатыкаў і каўкаскае зброі. Дызельныя сьмесьцеправоды працуюць спраўна: сэрца Эўропы ператвараецца ў глухую памыйку на заходнім узьмежжы імперыі.

Шчырае маладафронтаўскае, час ад часу пачуеш трубны гул таго дызэля, і ўяўляецца: выходзяць зь лесу беларускія партызаны, закладаюць пад рэйкі фугас ды рвуць тую чыгунку на трэскі... Калі мы хочам спыніць рэйкавую вайну й ня лічым выйсьцем мэтады Машэрава ды Заслонава 1943—1944 г. — у 2006-м мусім перамагчы!

Малое Сітна

Ля польскай мяжы

Намесніку старшыні СПБ Юзафу Пажэцкаму 14 лістапада анулявалі дазволны штамп у пашпарце. Намесніку старшыні СПБ Вяславу Кеўляку зрабілі тое самае 18 лістапада.

Анжаліку Борыс 16 лістапада трымалі на допыце некалькі гадзін. На паўторным допыце 17 лістапада яе вінавацілі ў няслушным выкарыстаньні спонсарскай дапамогі на настаўніцкай канфэрэнцыі 27 лістапада 2004 г. Але Саюзам палякаў тады кіраваў Т.Кручкоўскі.

Рэдактар часопісу «Magazyn Polski» **Андрэй Пачобут** 17 лістапада прыехаў у Польшчу, хаця дазволны штамп у яго пашпарце скасаваны. Журналіст дабіраўся праз Украіну. У Польшчы ён сустрэўся з прэм'ер-міністрам Казімежам Марцінкевічам. Пры вяртаньні ў Беларусь 19 лістапада на беларускай мяжы пашпарт у яго адабралі. Разам з Пачобутам затрымалі **Мечыслава Яскевіча**, але неўзабаве выпусцілі.

У Баранавічах

Напярэдадні прыезду Алеся Мілінкевіча ў Баранавічы старшыню філіі незарэгістраванага «Маладога фронту», студэнта БарДУ **Сержука Марчыка** выклікалі ў дэканат: кіраўніцтва ўніверсітэту распытвала хлопца пра распаўсюд незарэгістраваных выданняў ды пагражала складаньсямі ў вучобе ды праблемамі ў бацькоў на працы.

У Бабруйску шукаюць вінаватых

Лідэраў бабруйскай філіі «МФ» **Валера Мацкевіча** і **Харытона Бондара** 12 лістапада выклікалі на допыт у пракуратуру: сьледчыя шукаюць, хто 7 лістапада абліў помнікі Леніну аранжавай фарбай.

Леванеўскі галадае

Палітвязьні **Валер Леванеўскі** 13 лістапада абвясціў галадоўку: яму забараняюць сустракацца са сваякамі, забралі асабістую перапіску. Леванеўскі таксама патрабуе адхіліць ад працы намесьніка начальніка Івацэвіцкай калёніі па рэжымна-апэратыўнай рабоце Кармановіча, які цяпер часова выконвае абавязкі начальніка калёніі.

У Віцебску

Старшыню беларускай філіі міжнароднай арганізацыі «Amnesty International» **Вячаслава Борніка** затрымалі на вакзале ў Віцебску 13 лістапада: у яго канфіскавалі даклады й матэрыялы гэтай праваабарончай арганізацыі.

У Сьветлагорску: два допыты за дзень

Актывіста ТБМ са Сьветлагорску **Вадзіма Богдана** 15 лістапада выклікалі ў міліцыю для

паказаньняў па матэрыялах ператрусу міліцыянтамі ягонага кватэры. Падчас запису паказаньняў сьледчы сказаў, што будзе яшчэ адзін ператрус — «для пошуку самагону». Правесці ператрус міліцыянтам перашкодзіла прысутнасьць прадстаўнікоў грамадзкіх аб'яднаньняў.

Па абедзе хлопца паўторна выклікалі ў міліцыю: яго зьвінавацілі ў перавозе незарэгістраванай друкаванай прадукцыі (бюлетэнь «16»).

У Віцебску прарвала трубу

Адміністрацыя Віцебскага дзяржаўнага ўнівэрсытэту 16 лістапада адмяніла круглы стол «Маладзевая палітыка ў Рэспубліцы Беларусі», ініцыяваны моладзевым цэнтрам «Спадчына». Афіцыйная прычына адмовы — «прарвала трубу».

Мацюкі ў Гомелі

Актывістаў незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Паўла Мадшару** і **Руслану Глазкову** 15 лістапада затрымалі ў Гомелі напярэдадні Дня салідарнасьці. Пры затрыманьні міліцыянты, па словах зуброўцаў, мацюкаліся й абражалі затрыманых.

Суды «Народнай волі»

Менскі гарадзкі гаспадарчы суд 17 лістапада пастанавіў, што газета «Народная воля» мае права друкавацца ў друкарні «Чырвоная зорка». Аднак пазовы выданьня да «Менгарсаюздруку», «Менскаблсаюздруку» й «Белсаюздруку» на конт распаўсюджваньня газеты не задаволены. Дырэктар РУП «Белсаюздруку» Міхаіл Падгайны заявіў, што падпісваў дадатковае пагадненьне з газетай, якое дазваляла скасаваць дамову ў аднабаковым парадку, калі парушаецца заканадаўства аб друку. «Народная воля» пра такое пагадненьне пачула толькі ў судзе.

Масавыя затрыманьні ў Магілёве

У Магілёве перад прыездам Лукашэнкі 17 лістапада міліцыянты затрымалі каля **30 актывістаў «Зубра»**. Затрымлівалі ўсіх, хто хаця б раз праходзіў па адміністрацыйных справах. **Валадара Цурпанаву** забралі з уласнай кватэры ў РАУС «для прафіляктычнай размовы». Яго прадстаўніку Барысу Бухелю не дазволілі прысутнічаць на размове. Праз адпушчаныя зацікам тры гадзіны Цурпанаву не адпусцілі, а сталі дапытваць «у якасьці сьведкі». З уласнай кватэры забралі **Улада Жэнеску**. Машыну **Андрэя Палуды**, які ехаў зь **Яўгенам Суворавым**, затрымалі ўвечары 16 лістапада: «зуброўцаў» абвінавацілі ў дробным хуліганстве. Самі хлопцы сьцьвярджаюць, што інспэктар спыніў машыну, калі ўбачыў на заднім шкле наллекку з выявай «Пагоні».

Улада ня слухае РЭП

Міністэрства юстыцыі 17 лістапада адтэрмінавала рэгістрацыю зьменаў і дапаўненьняў у статут **Прафсаюзу работнікаў радыёэлектроннай прамысловасьці (РЭП)**. Новая рэдакцыя статуту была прынятая ў верасні на VII зьездзе арганізацыі, але Мініюст вырашыў дадаткова правесці правамоцнасьць зьезду: хаця прадстаўнікоў міністэрства афіцыйна запрашалі, удзелу ў сходзе яны ня бралі.

Барысаўскі гарвыканкам 17 лістапада адмовіўся рэгістраваць структуры прафсаюзу РЭП на ААТ «Барысаўскае прадпрыемства музычных інструмэнтаў».

Наступ на газэты

Міністэрства інфармацыі пазбавіла рэгістрацыі незарэгістраваную газэту «**Молодежный проспект**». Падстава — два прыпыненьні цягам году, пасля чаго газэта не прайшла перарэгістрацыі. Пра другое прыпыненьне ў верасьні заснавальнік газэты **Уладзімер Навасяд** даведаўся толькі цяпер.

Раённы вузел паштовай сувязі 18 лістапада паведаміў незарэгістраванай газэце «**Борисовские новости**», што ня будзе падпісваць дамову на распаўсюд на першае паўгодзьдзе 2006 г.

Рэдакцыя незарэгістраванай газэты «**Навінкі**» 18 лістапада абвясціла, што мае судзіцца зь Міністэрствам інфармацыі, бо атрымала паведамленьне пра ануляваньне рэгістрацыі. Рэдакцыя лічыць скасаваньне неправамерным, бо не прайшоў яшчэ адзін год з часу выхаду апошняга нумару газэты.

Лябедзьку ўсё надглядаюць

У Нацыянальным аэрапорце «Менск» лідэра АГП **Анатоль Лябедзьку** затрымалі на некалькі гадзін для асабістага надгляду: адпусцілі толькі апоўначы.

21 лістапада яго выклікалі ў пракуратуру: сьледчых цікавіў матэрыял аб пракуратуры, разьмешчаны на сайце www.ucrb.org 2 лістапада.

Папярэджаньне «Ветразю»

Моладзевая **ГА «Ветразь»** са Слоніму атрымала 21 лістапада папярэджаньне ад упраўленьня юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкаму. Арганізацыі закідаюць адсутнасьць дакумэнту, які б сьведчыў пра наяўнасьць юрадаксу, незарэгістраваную сымболіку й недакладную дакумэнтацыю 2000—2004 г.

Штраф за распаўсюджваньне

Марыю Багдановіч у Гомелі 21 лістапада аштрафавалі на сем базавых велічыняў (203 тыс.) за распаўсюд газэты «Товарищ».

АШ

Аўтуховіч прагаладаў 40 дзён

Прадпрымальнік **Мікалай Аўтуховіч** працягвае галадоўку ў гарадзенскай турме (на фота). У Ваўкавыску да галадоўчыкаў, салідарных з Аўтуховічам, 16 лістапада далучыўся прадпрымальнік **Анатоль Дзешка**, 19-га — кіроўца **Зьміцер Лінкевіч**. Агулам у падтрымку Аўтуховіча галадаюць ужо сямь чалавек.

Жыхаркі вёскі пры перадавым аграгарадку Навасельле сканчаюць капаць буракі. Пінскі раён, XXI стагодзьдзе.

Сэкс у малым мястэчку

Дзіва, што інспэктары па справах непаўналетніх, прыяжджаючы ў школу, сумна канстатуюць: «І ў вас палова цяжарных ходзіць». Піша **Зьміцер Панкавец** з Барысаўшчыны.

У горадзе выпадкова ўбачыў знаёмую маладую настаўніцу з аддаленай школы Барысаўшчыны. Разгаварыліся. Між іншым кажу, што ў суседняй вёсцы зацяжарала 15-гадовая адзінаццаціклясьніца. Будучы бацька ненашмат старэйшы. Пытаюся: «Як у вас там справы з сэкс-рэвалюцыяй?»

«А што ў нас? Таксама, як усюды. Трахаюцца, бы тыя каты, — агаломшвае прызнаваньнем пані настаўніца. — Табе добра. Штодня ў горадзе, у сваёй газэце, цікавыя людзі, новыя знаёмствы. А ў нас няма чым заняцца. Ад суму лезеш на сыценку. Павінна ж быць нейкае хобі ў падлеткаў».

Сымптаматычная зьява атрымліваецца, калі вясковыя настаўнікі заяўляюць, што тынэйджарам абсалютна няма чым заняцца, апроч як клосьціцца. Найперш узнікае пытаньне: а куды глядзяць пэдагогі, калі ня могуць нічым зацікавіць вучняў?

Нярэдка ад знаёмых барысаўцаў чуў аповеды пра даступнасьць вясковых панянак. Некаторыя вёскі ўжо не называюць інакш як *б... дзкі хутарок*. У кожным паселішчы існуе т.зв. *блэт-хата*, ці *фазэнда*, дзе тусуецца незанятая нічым вясковае моладзь. Там і пускаюць па прызначэньні сваю энэргію. Дзіва, што потым інспэктары па справах непаўналетніх, прыяжджаючы ў школу, сумна канстатуюць: «І ў вас палова цяжарных ходзіць».

І добра, калі падчас злучэньня на любоў паміж партнэрамі ёсьць хоць пэўная драб-

ностка самапавагі ці сымпатыі. А то як бывае — не паспелі пазнаёміцца, як сыяпаюцца *на сена*.

Іншая настаўніца расказвала, што неяк завяла са старшаклясьнікамі гутарку пра каханьне. Дзяўчынкі захіхікалі, пачуўшы пытаньне, а хлопцы шчыра сказалі: «Не дурыце галавы сваім каханьнем».

Паводле словаў галоўнага лекара скурвэндэспансэру, апошнім часам маладзёны, даведваючыся пра сваю хваробу, ня робяць з гэтага трагедыі і прымаюць гэты факт як належнае. Ён зьявляе гэта зь пераасэнсаваньнем юнакамі духоўных каштоўнасьцяў.

Настаўнікі ж працягваюць рабіць выгляд, што «сэксу ў нас няма» або што дзецям пра «гэта» рана ведаць. У вёсцы бацькі не заўсёды ў стане ўсё растлумачыць сваім дзецям — хто праз п'янаства, хто праз пастаянную цяжкую працу. Нехта перакананы, што падрасьце — сам даведаецца. Вось і даведваюцца праз вычварэнскія байкі старэйшых хлапцоў ці з парнафільмаў, якія былі прагледжаны на суседзкім відэаку. Таму асноўныя намаганьні ў выхаваньні сэксуальнай культуры павінна прыкладаць школа. Кожны настаўнік вывучаў падчас курсу «Пэдагогіка» параграф «Палавое выхаваньне». Шкада, што, ідучы ў школу, яны забываюцца на тое або проста *сцьцісьняюцца*.

Кастрыца

СЬЦІСЛА

Культсаветнікаў — у вёску, на «трудгуж»

Тры працоўныя дні запар, пад лістападаўскія пчыльныя туманы і амаль мінусавую тэмпературу, супрацоўнікі ўсіх чатырох паверхаў цэнтральнай раённай бібліятэкі, дзіцячай мастацкай школы, гарадзкога Дому культуры па позьве аддзелу культуры райвыканкаму пчыравалі на палетках аддаленых адсталых сельгаскаапэратываў па ўборцы цукровых буракоў — гэтакі «трудгуж» сёньняшніх дзён. Працавалі да прыцемку без абеду і нават мізэрнага заробку. А між іншым, у тутэйшай вёсцы Сорагі пражывае 336 чалавек ва ўзросьце 16—60 гадоў — працаздольных, толькі пры заробку палывода на «падхопе» ў 10—20 тысяч рублёў за месяц няма ім ніякай ахвоты мерзнуць у полі.

**Міхась Кутнявецкі,
Слуцак**

Аскепкі мінуўшчыны з-пад сьнегу

Даўня савецкая прымета: пачалі капаць гарадзкія вуліцы — хутка зіма — зноў спраўджаецца ў Воршы. Днямі пачаліся буйнамаштабныя земляныя работы па пракладцы

цеплатрасы ад ЦЭЦ да мікрараёну Рانیца. Яна якраз пройдзе па тэрыторыі Зааршыньня, дзе з XVI ст. месціўся гарадзкі рынак (ён, дарэчы, і цяпер там). Хоць кіраўніцтва «Віцебскаблэнэрга» й падпісала дамову з Інстытутам гісторыі НАН на археалагічнае назіраньне, але ўмовы працы археолягаў ды іхніх памочнікаў ня надта прыдатныя, пад сьнегам ня ўсё ўбачыш. Пачалося й будаўніцтва 10-мэтровага пешаходнага мосту праз роў па вуліцы Замкавай. Стары драўляны разабралі яшчэ ў 1997 г. На невялічкім мураваным мастку пачатку XX ст., што знаходзіцца побач, неаднойчы здараліся аварыі. Яшчэ адзін аб'ект, які вымагае археалагічнага нагляду, — тэрыторыя былога эзуіцкага калегіюму. Але на плянамерныя раскопкі заўсёды не хапае грошай.

«І адчуеш — радзіма...»

Экспазыцыя пад такой назвай працуе ў гарадзкой выстаўнай залі. На ёй прадстаўлена каля 50 карцін, створаных удзельнікамі літаратурна-мастацкага пленэру, які ўлетку быў прымеркаваны да 75-х угодкаў Уладзімера Караткевіча. Выстава будзе

доўжыцца да Калядаў.

Перайшлі на баявы лісток

Бюлетэнь «Народны фронт» пачала выдаваць аршанская суполка партыі БНФ. Незарэгістраванае выданьне нагадвае ўлетку, бо ўяўляе сабою адзін аркушык фармату А4. Пасьля закрыцьця летась недзяржаўнай газэты «Телевестник» Ворша засталася безь незалежнага друкаванага выданьня.

**Яўген Жарнасек,
Ворша**

Нашчадкі Гарэцкага

Выйшаў першы нумар незарэгістраванага літаратурнага альманаху «ЎзГорак». У ім маюць друкавацца творы горацкіх аўтараў у розных жанрах. Альманах, 8 бачынаў фарматам А4, выдаецца на грамадзкіх пачатках журналістамі Эдуардам Брокаравым (рэдактар) і Дзям'янам Франкоўскім (тэхнічны рэдактар). Асноўнае патрабаваньне да аўтараў матэрыялаў — пісьменнасьць і цывілізаванасьць. Пакуль мова часопісу — расейская, але творы на беларускай будуць публікавацца ў першую чаргу.

**Эдуард Брокараў,
Горкі**

Пісьменьнікі дадуць бой 9 сьнежня

Яны мяркуюць, што ўслед за стварэньнем СПБ улады паспрабуюць дэлегалізаваць саюз на чале з **Алесем Пашкевічам** і пазбавіць пісьменьнікаў базы на Фрунзе, 5.

Пісьменьнікаў перапаўняюць зразумелыя эмоцыі. 22 лістапада сябры Рады Саюзу беларускіх пісьменьнікаў сабраліся на прэс-канфэрэнцыю, каб выказаць свае меркаваньні пра стварэньне праўладнага Саюзу Беларусі.

Старэйшына пісьменьніцкай арганізацыі Валянцін Тарас на Чаргінцовы закіды ў палітыканстве адрагаваў рэзка: «Нас аб'ядналі Радзіма, мова, гісторыя — вось у чым было наша палітыканства!»

Уладзімер Арлоў у сваім выступе зазначыў пагрозу, якую нясе наваствораная пісьменьніцкая суполка: «У масавай сьвядомасьці адбудзецца прафанаваньне панятку «беларуская літаратура», калі яе прадстаўніком будзе выступаць Чаргінца».

На самую бліzkую небяспеку ўказаў паэт Уладзімер Някляеў: «Сёньня рабіць выгляд, што нічога не адбылося, што гэтыя людзі могуць быць і ў той арганізацыі, і ў нас — дык мы так невядома да чаго дагуляемся. Нам і так перакрываюць усе каналы сувязі з чытачамі. І дзе ты там у краіне каму дакажаш, што ты ня маеш нічога супольнага з гэтай арганізацыяй?» Першая «ластаўка» ўжо прыляцела: у Саюз беларускіх пісьменьнікаў прыйшло запрашэньне на Караткевіцкае сьвята ў Воршу, адрававанае... М. Чаргінца.

Задумацца пра вечнае заклікаў калег Генадзь Бураўкін, прапанаваўшы ацэньваць літаратуру па творах, а не па саюзам. Аднак і ён не ўстрымаўся ад рэзкіх словаў: «Але гэта для чытачоў і будучых пакаленьняў няма розніцы, хто ў якім саюзе, а для палітыкаў і сучаснікаў — ёсьць. Нам кажуць, што за апошнія 10 гадоў не было створана ніводнай выдатнай кнігі. А быкаўская «Доўгая дарога дадому»? А дзьве выдатныя някляеўскія пэмы — «Паляна» і «Фінская»? А выдатная кніга вершаў Барадулліна «Ксты»? А рама-

ны Віктара Казька? Дык якое права вы маеце выкідаць гэтыя гады? Ці вы проста ня ведаеце гэтыя творы, бо літаратуру не чытаеце?»

Падсумаваньнем прагучалі словы Сяргея Законнікава: «Хай ствараюць сабе арганізацыю. Прыйдзе час — усё само рассыплецца».

Такім чынам, арганізатару вярнага Лукашэнку СПБ з Саюзу беларускіх пісьменьнікаў ня выключылі. Праўда, гэта можа адбыцца на зьездзе. Прапанова склікаць яго для абмеркаваньня сытуацыі прагучала. «Мы можам на сходзе Беллітфонду 9 сьнежня абвясціць правядзеньне нечарговага зьезду Саюзу», — адзначыў Алесь Пашкевіч.

Пакуль няясна таксама, ці ўзьнімуцца незалежныя пісьменьнікі на фізычнае змаганьне за сваю ўласнасьць, у прыватнасьці, за мэмарыяльны кабінэт Максіма Танка.

Адам Воршыч

КАМЭНТАР

Не падставім шыяў пад ашыйнікі

Гэткая брутальная зачыстка перад выбарамі абсалютна ніхто не чакаў. Палітэхнолягі ад улады вырашылі пакуль не чапаць партыі, а запалохаць само грамадства, каб пазбавіць апазыцыйных палітыкаў якой бы там ні было падтрымкі зьнізу. Ужо добра праглядаецца лягчынны лянцуг: праваабарончавыя арганізацыі, затым Саюз палякаў і пратэстанты. І вось цяпер Саюз пісьменьнікаў — інтэлігенцыя, мозг, нацыянальны агмень.

Трэба не паддавацца на запалоханьні, мацаваць аднасьць і салідарнасьць. Таму выказаю падтрымку легітымнаму кіраўніцтву СПБ. Не здавайцеся. Не пускайце ў сваё сэрца адчай. Ніхто ня здольны зьмяніць гісторыю або павярнуць яе шлях у адваротным кірунку. Перажывём. Беларусь была і будзе. Будзе і беларуская літаратура. А каб мы ў ёй засталіся — мусім не падстаўляць свае шыі пад ашыйнікі.

Алесь Аркуш,
лідэр Таварыства вольных літаратараў

Старшыня ПЭН-цэнтру **Уладзімер Някляеў**:

«Я ніколі нікога не папракаў за працу ў холдынгу «ЛІМ». Я разумею, што людзям трэба выжываць. Але ў дадзеным выпадку новы саюз арганізацыя не таму, што карміцца трэба. Яны выконваюць заданьне: супрацьстаяць Саюзу беларускіх пісьменьнікаў, зь якім улада не змогла справіцца самастойна...»

Народны паэт **Рыгор Барадуллін**:

у стварэньні СПБ бачыць спробу «данішчыць Саюз пісьменьнікаў як апору беларускасьці». «Сьпяраша ім штосьці дадуць, але ўсё гэта — толькі да чарговае хвалі. Яны думаюць, што ім аддадуць Дом літаратара — не аддадуць: гэта дужа дарагі кавалак. Ну, а што яны абвясцілі там сябе геніямі, дык Брэжнеў некалі атрымаў прэмію за літаратурныя творы. Жадаю ім посьпехаў Брэжнева!»

Раманіст **Віктар Казько**:

«У нас цяпер ёсьць міліцэйска-пракурорскае выдавецтва, створаны міліцэйска-паліцэйскі саюз пісьменьнікаў. Засталося толькі чакаць прыліву міліцыянтаў у літаратуру».

ІНШЫМІ СЛОВАМІ

Атавізм

Сход «альтэрнатыўных пісьменьнікаў» Беларусі ўвоідзе ў гісторыю тым, што інжынэраў чалавечых душ у Палацы прафсаюзаў ахоўваў спэцназ. Лепшы піяр арганізатары наўрад ці маглі прыдумаць. Піша **Віталь Тарас**.

Улады важнасьці гістарычнай падзеі не ацанілі. Ні кіраўнік дзяржавы, ні прэм'ер-міністар, ні хтосьці іншы з кіраўніцтва прысутнасьцю альтэрнатыўшчыкаў не ўганаравалі. Праўда, А. Лукашэнка падчас паездкі па

Шклоўшчыне зрабіў заяву, якую можна лічыць пасланьнем беларускім пісьменьнікам. Ён заклікаў не пакідаць мовы расейскай, якая «стваралася ўсімі народамі СССР».

Наагул падзея і не заслугоўвала б сур'ёзнай увагі, калі б не адна рэч. Чаму з усіх творчых саюзаў, заснаваных у БССР, менавіта пісьменьніцкая арганізацыя стала першай ахвярай дэканструкцыі з боку ўладаў?

Страціць усё

Пры канцы 1980-х рэвалюцыйныя зьмены найперш адбіліся на... Саюзе кінэматаграфістаў БССР. Менавіта ў Чырвоным касцёле, дзе тады месціўся Дом кіно, адбыўся ўстаноўчы сход «Мартыралёгу Беларусі» — арганізацыі, якая стала прадвесьнікам утварэньня БНФ. Менавіта ў Доме кіно пры актыўным удзеле кінэматаграфістаў, у тым ліку сакратароў тагачаснага Саюзу, упершыню прагучала праўда аб разгоне мірнай

дэманстрацыі ў Курапатах, а газета Саюзу пісьменьнікаў «Літаратура і мастацтва» надрукавала артыкул З.Пазыняка «Дарога на Курапаты», дзе былі апублікаваны факты аб масавых забойствах НКВД.

З таго моманту ні Саюз кінэматаграфістаў, ні Саюз кампазытараў, ні іншыя творчыя саюзы, у адрозьненьне ад аналягічных саюзаў балтыйскіх краін, нічым асаблівым не вызначаліся ў змаганьні за свабоду слова, сувэрэнэтэт, мову й культуру. Тут ішла больш-менш актыўная барацьба за пасады ў кіраўніцтве. Дый творчыя саюзы ў былых саюзных рэспубліках ствараліся не дзеля абароны свабоды слова, нацыянальнай культуры ці сяброў гэтых арганізацый.

Але Саюз беларускіх пісьменьнікаў, нягледзячы на ўсе спробы прыстасавацца да новай улады, страціў усё — у тым ліку Дом літаратара, які належаў пісьменьнікам па праве. Гвалтоўная экспрапрыяцыя Дому сталася

канцом эпохі надзей і ілюзій. Сход пісьменьнікаў-альтэрнатыўшчыкаў на чале з майстрам дэтэктыўнага жанру М. Чаргінцом стаў усяго толькі пасляслоўем да драмы.

Сынэкура для інтэлігенцыі

Саюз пісьменьнікаў СССР паўстаў у выніку поўнай перамогі сацыялізму — з умацаваньнем улады Сталіна ды зьнішчэньнем сьлянаства як клясы. Стварэньне Саюзу азначала канчатковае задушэньне свабоды слова й забарону іншых пісьменьніцкіх аб'яднаньняў. Зразумела, што рэспубліканскія арганізацыі будаваліся ня проста паводле маскоўскага ўзору. Яны былі складовай часткай мэханізму, створанага для таго, каб кантраляваць інжынэраў чалавечых душ, і пабудаванага ў адпаведнасьці са строгай герархіяй.

Працяг на старонцы 15.

Зьеў — і парадак

Сярод заснавальнікаў Саюзу пісьменьнікаў Беларусі — ніводнай знакавай постаці беларускай літаратуры. Піша Аркадзь Шанскі.

Калі ў 1934 годзе ствараўся Саюз пісьменьнікаў, там былі ўсе лідэры літаратуры. Купала, Колас, усе, хто быў, яшчэ — на свабодзе. Калі ў 2005 годзе ўлада вырашыла ствараць Саюз пісьменьнікаў, верных Лукашэнку, на зьезд сабраліся 125 асобаў, зь якіх толькі 53 сябры з шасьцісоценнае грамады Саюзу беларускіх пісьменьнікаў. Сярод іх ніводнага народнага пісьменьніка Беларусі, ніводнага вэтэрана вайны з шэрагаў СБП. А яшчэ кажучы, што надыходзяць сталінскія часы... Час ня той і сьвет ня той.

Зьезд манкіравалі ўсе, каго можна лічыць знакавымі постацямі нашай літаратуры, — ня толькі тыя, хто адкрыта дэкларуе сваю апазыцыю, але і Іван Пташнікаў, Іван Навуменка. У зьявочную пазалотай залю сабраліся амаль выключна людзі «пры пасадах». Такі ўхілізм азначае перадусім, што ў пісьменьніцкім асяродзьдзі мала хто верыць у даўгавечнасьць лукашэнкаўскага рэжыму.

Стварэньне СПБ адбывалася ня толькі ў вузкім коле, але і замкнёна. Пільнай вонкавай аховай дзея 18 лістапада нагадвала не 1934-ты, а 1944-ты, калі нешматлікія калябаранты абавязаныя былі зьбірацца на ідэялігічныя спектаклі ўладаў.

Старшыня аргкамітэту новаўтворанай арганізацыі сэнатар Мікалай Чаргінец з трыбуны асудзіў Саюз беларускіх пісьменьнікаў, які ператварыўся ў «непрымірную апазыцыю, прагнуў скіданьня законнай улады».

Кіраўнікі Саюзу беларускіх пісьменьнікаў на гэта нічога адказаць не маглі. Алесь Пашкевіч зь ягонымі намесьнікамі Барысам Пятровічам і Эдуардам Акуліным вывелі Анатоля Аўруцін і Георгі Марчук з дапамогай хлопцаў у цывільным.

З Палацу выправілі ня толькі «нячэсных пісьменьнікаў», але нават прадстаўнікоў прэсы. Нам заставалася фіксаваць, хто выходзіў і хто заходзіў у велічныя дубовыя дзьверы.

Забаўляў пасланцоў аркестар Міністэрства абароны. Віталі міністры інфармацыі і культуры Ўладзімер Русакевіч і Леанід Гуляка, рэктар БДУ Васіль Стражаў. Шмат хто са 125 заснавальнікаў новай суполкі так і казаў: той Саюз пісьменьнікаў выступае супраць

прэзыдэнта, а мы будзем «за цяперашні парадак».

Сярод удзельнікаў назіраліся рэдактарка «Малодасці» Раіса Баравікова, акадэмік літаратуразнаўства Ўладзімер Гніламёдаў, рэдактар «ЛіМу» Анатоля Казлоў. Кантроль дзяржавы над грамадзкімі арганізацыямі і безумоўная падтрымка правядыра — рысы, уласцівыя таталітарным рэжымам. Гэта, пэўна, ведае і частка літаратараў, сабраных Чаргінцом. Але — жыць жа трэба.

Украінскія Гілевічы й Брылі сталі б перад дзьвярыма Палацу і пасахамі, нямоглыя, сьвяцілі б «дэлегатаў». У беларусаў іншы тэмпэрамент. Пагардлівая адсутнасьць жывых клясыкаў паставіла крыж на аўтарытэце арганізацыі.

Пасьля саюзаў моладзі, палякаў, прафсаюзаў прыйшла чарга ўлада роў думаў. Аднак

ізноў усё выйшла гэтак груба, што ўсе толькі ў чарговы раз пераканаліся: а грамадзтва, як ні круці, на калені не стае. Супраціўляецца маўкліва, але заціята. Супраціўляюцца гісторыкі, супраціўляюцца нацменшасці, прэса, пісьменьнікі таксама ня зганьбілі сябе.

Алесь Пашкевіч, Барыс Пятровіч: Наш Саюз выконваў функцыю прафэсійнай атэстацыі

З кіраўнікамі Саюзу беларускіх пісьменьнікаў гутарыць карэспандэнт «НН» Аркадзь Шанскі.

«Наша Ніва»: Чаму ўлады пайшлі на стварэньне новай арганізацыі?

Алесь Пашкевіч: Ідзе зычэтка грамадзянскай супольнасьці. Саюз пісьменьнікаў ня першы трапіў пад стварэньне клону. Да гэтага былі саюзы палякаў, журналістаў — пасьлядоўныя крокі па прыдзяржаўваньні грамадзкіх арганізацый.

Назвацца Саюзам пісьменьнікаў Беларусі мае права толькі наша арганізацыя. Яна мела такую назву, покуль не было зьменена заканадаўства, і грамадзкім аб'яднаньням забаранілі ўжываць слова «Беларусь». Таму мы былі вымушаны перайменавацца ў Саюз беларускіх пісьменьнікаў.

Барыс Пятровіч: Думаю, кармілі іх казкамі пра тое, што будучы выдаваць кнігі. Можна, Мікалай Чаргінец агучыў тое, што ён казаў на сходзе Літфонду тры гады таму: што зробіць усё, каб Дом літаратара аддалі літаратарам, каб адрамантаваць дом адпачынку «Іслач» і каб вэтэраны-пісьменьнікі маглі наведваць яго бясплатна. Прайшло тры гады, нічога з гэтага ня зроблена. Ён, калі казаць па-ваеннаму, дэзэрціраваў зь Літфонду. І цяпер вырашыў стварыць пад сябе новую арганізацыю — з тымі ж самымі абяцаньнямі.

АП: Што кінулася ў вочы —

злосьць у вачах тых пісьменьнікаў, якія прыйшлі ў Палац прафсаюзаў. Злосьць на сваё жыцьцё, на сваю неўладкаванасьць, хоць яны займаюць пасады ў холдынгу.

«НН»: Праўдажны Саюз пісьменьнікаў у аснове сваёй прафэсійскі?

АП: Большасць з прысутных былі расейскамоўныя. Упершыню ў гісторыі літаратуры Беларусі акцэнтаваны падзел: перад сходам мне па-

«Тых, у каго віселі на грудзях бэдзжыкі «Аргкамітэт», мы ня ведаем. Мы пыталіся ў іх: «Што вы пішаце — прозу, паэзію?» «Мы не пісьменьнікі, мы члены аргкамітэту», — казалі.

ведамілі, што плянуецца абраць двух намесьнікаў — па расейскай літаратуры і беларускай.

БП: На сходзе было шмат маладых людзей, якія пасьпелі надрукаваць, можа, па адным вершы ў раёнках. Пісьменьнік — гэта прафэсійная ацэнка, і гэтае званьне даецца ня проста так. Нехта называе гэта «ўстаноўчым зьездам Саюзу пісьменьнікаў», а прыходзяць людзі, якія ня маюць ня толькі кніг, але і публікацыяў. Прынамсі, тых, хто нас выганяў і ў каго віселі на грудзях бэдзжыкі «Аргкамітэт», мы ня ведаем.

Мы пыталіся ў іх: «Што вы пішаце — прозу, паэзію?» Яны адмоўчаліся.

У краіне няма літаратурнага інстытуту, не існуе дыпламаваньня прафэсійнасьці пісьменьніка. Наш Саюз выконваў вялікую функцыю па прафэсійнай атэстацыі пісьменьнікаў: дзейнічаюць сэкцыі паэзіі, крытыкі, прозы, дзе прафэсіяналы праводзяць папярэдні адбор і аналіз кніг. Калі чалавек атрымліваў сяброўскі білет Саюзу пісьменьнікаў, гэта было сьведчаньне прафэсіяналізму творцы.

«НН»: Вы лічыце, што рыхтуецца ліквідацыя Саюзу беларускіх пісьменьнікаў, а на яго месца прыйдзе наваствораная структура?

АП: У сучасных варунках ліквідаваць легітымны Саюз пісьменьнікаў не складае праблем.

БП: Але ёсьць шмат варыянтаў: можна зарэгістраваць арганізацыю «Саюз беларускіх пісьменьнікаў» ва Ўкраіне, Літве, Польшчы, Расеі.

«НН»: Ці лічыце вы сытуацыю настолькі надзвычайнай, каб сабраць з гэтай нагоды Рату Саюзу ці нават зьезд?

АП: Вялікай перасыярогі пакуль ня бачу. На чарговым пасяджэньні Рада будзе разбіраць гэтае пытаньне. 9 сьнежня абмяркуе сытуацыю сход Беллітфонду, дзе М.Чаргінец, які некалькі гадоў кіраваў ім, павінен выступіць са справаздачным дакладам. Рада СБП зьбярэцца напярэдадні сходу.

СЬЦІСЛА

«Сьцяна»: Можна быць лепшым!

Берасьцейскі гурт «Сьцяна» зь песьняй «Можна быць чатыры тыдні запар трымаў першае месца на «Тузінэ гітоў». Лідэр гурту Андрэй Клімус расказвае пра песьню: «Твор — пра неабмежаванасьць магчымасьцяў і шляхоў самаўдасканаленьня: мы можам быць большымі, чым ёсьць, калі жывём пошукам новага і незвычайнага». На «Можна быць» «Сьцяна» зьявіла відэакліп — такім чынам гурт выкарыстаў узнагароду за другое месца на фэсьце «Генэралы айчыннага року». Хлопцы аднеслі кліп на «Першы музычны», там яго адмовіліся браць у ратацыю, палічыўшы «бессэнсоўнай нарэзкай кадраў». «А мы там напросту стварылі эфэкт старой кінастужкі», — кажа А.Клімус. «Сьцяна» мае пакуль толькі адзін альбом, выдадзены ў 2001 г., і зьбіраецца запісаць новы дыск. Канцэртаў у Польшчы толькі за гэтае лета ў «Сьцяна» было болей, чым менскіх за ўсе шэсьць гадоў існаваньня.

СБ

Конкурс на рок-гімн

«Музыкальная газета» абвясціла конкурс на найлепшы гімн беларускага рок-н-ролу. Тэкст мусіць быць па-беларуску, зь мінімумам патасу і максымумам энэргіі. У якасьці прыкладу прыводзіцца расейскі «Всё это рок-н-ролл» Канстанціна Кінчава. За напісаньне музыкі мусіць узяцца Лявон Вольскі. Лявон пакідае за сабой права ўносіць свае карэкцыроўкі ў тэкст конкурсу. Па дамоўленасьці з арганізатарамі «Рок-каранацыі», прэзэнтацыя гімну мае адбыцца ў наступным годзе. Свае тэксты можна апублікаваць на

сайце <http://www.nestor.minsk.by/mg> у разьдзеле «Артыкулы+».

СБ

Патаемны «Вялес»

Аргкамітэт літаратурнай прэміі «Гліняны Вялес» з 1 лістапада пачаў разгляд прэтэндэнтаў на сьлетнюю ўзнагароду. У адрозьненьне ад мінулых гадоў, адкрытага разгляду кніг праз Інтэрнэт не прадугледжваецца: прэтэндэнтамі будучы лічыцца толькі кнігі, дасланыя ў аргкамітэт (211413, Полацк-13, п/с 14, «Гліняны Вялес», Алесь Аркушу). На сайце litara.net Алесь Аркуш наведваў, што першай з дасланых была кніга прозы Югасі Каляды.

АВ

АНДРЭЙ ПЯТРОВІЧ

Польскія газеты выйшлі зь белымі плямамі

Сёння вядучыя польскія газеты выйшлі з чорнымі плямамі, каб зьвярнуць увагу на здушэнне свабоды слова ў Беларусі.

23 лістапада польскія журналісты правялі акцыю «Свабода слова ў Беларусі», якую падрыхтавала арганізацыя «Міжнародная амністыя». У акцыі ўзялі ўдзел вядомыя польскія выданні «Жэчпасполіта», «Газэта выборча», радыё RMF, парталы «Gazeta.pl» і «Onet.pl».

«Амністыя» развясела па польскіх гарадах 30 тысяч пляка-

таў грамадзкіх дзеячаў, прадпрыемальнікаў і журналістаў, якія пацярпелі ў Беларусі, — Аляксандрам Васільевым, Міколам Маркевічам, Анжалікаю Борыс, Анджэем Пісальнікам і Андрэем Пачобутам. Плякаты прымацоўваліся да дрэў і слупоў шэрай стужкаю, якая заклеівала рот гэтым людзям.

«Газэта выборча» выпускала макет першай старонкі нумару за вераду, быццам ён вычытаны беларускай цензураю. Да газеты была далучана паштоўка на імя Лукашэнка з адрасам беларускага пасольства ў Польшчы. Любы чытач можа даслаць яе беларускаму прэзідэнту, пратэстуючы супраць рэпрэсій у дачыненні да беларускіх СМІ. Раздрукаваць паштоўку можна з сайту www.am-nesty.org.pl.

У Польшчы апошнім часам пішучы пра Беларусь амаль штодзённа. У знак салідарнасці паліякі няспынна прымаюць беларускіх рокераў з канцэртамі, пісьменьнікаў — з выступамі, артыстаў — з выставамі. Студэнты, выключаныя з ВНУ Беларусі, маюць магчымасць вучыцца ў Польшчы.

Руслан Равяка

Літоўскі геном блізкі да азіяцкіх

17 лістапада ў Акадэміі навук Літвы прайшла канферэнцыя «Паходжаньне літоўскага геному». На ім прафэсар Віленскага ўнівэрсытэту Вайдуніс Кучынскас паведаміў пра вынікі апошніх даследаваньняў у Літве. Аказалася, што ў геноме літоўцаў значную частку складаюць такія спалучэньні ДНК, якія найчасцей улашчывы азіяцкім нацыям — прыкладна 37% у геноме мужчынаў. Іншы істотны кампанэнт літоўскага геному — гэта пэўная прымета, характэрная для Цэнтральна-Ўсходняй Эўропы.

Пачатак XXI ст. быў адметны абвясчэньнем вынікаў першага этапу міжнароднага праекту «Геном чалавека». Навукоўцы ў Лёндане і Вашынгтоне ў 2000 г. паведамілі, што здолелі амаль цалкам расшыфраваць паслядоўнасьць нуклеатаў, якія складаюць

больш як 80 тысячаў генаў чалавечага арганізму.

Частку праекту складала дасьледаваньне на добраахвотніках — адна з кампаній-удзельніц дасьледавала ДНК 24-х ананімных добраахвотнікаў розных расаў і нацый, другая — пяці сваіх супрацоўнікаў. Было знойдзена пад тры мільёны адрозьненняў паміж індывідамі, і менавіта індывідуальных адрозьненняў у генах было значна больш, чым расавых.

Дасьледаваньні «генэтычнае мапы» чалавека, якія праводзяцца ў сьвеце, найперш скіраваны на мэдыцыйскія мэты. Сярод дасьледчыкаў з розных галінаў навукі пераважае меркаваньне, што сутнасьць і адметнасьць і людзей як асобаў, і нацыяў ня ўкладваецца толькі ў тую ці іншую камбінацыю генаў.

Тацяна Поклад, Вільня

Так выглядала 6 «Газэта выборча», калі б яе выпускалі ў Беларусі.

У Грэцыі ёсьць усе

Першы сакратар ЦК КПБ Тацяна Голубева паведаміла, што 20 лістапада на міжнароднай сустрэчы камуністычных партый у Атонах прадстаўнікі 72 краінаў прынялі заяву, у якой асудзілі сяброў НАТО, што павялічваюць ціск на Беларусь з мэтай зьмены кіраўніцтва. Плян, паводле слоў Голубевай, наступны: эканамічны шантаж, міжнародныя санкцыі, узброеная інтэрвенцыя. У заяве праводзяцца паралелі між Беларусью і КНДР, што таксама праводзіць «незалежны курс».

Лідэр камсамолу Беларусі Дзьмітры Яненка здзіўлены: «72 партыі? Ня ведаю, якія. Усе эўрапейскія камуністычныя партыі падтрымліваюць ПКБ у барацьбе за дэмакратыю». Што да незалежнай палітыкі, кажа Яненка, дык «у Беларусі народ не бярэ ўдзелу ў вызначэньні шляхоў свайго разьвіцьця, за яго гэта робіць адзін чалавек. Інтэрвенцыя й дэстабілізацыя — байкі праўладнай КПБ».

Зьміцер Данскі

Карымаў паўторыць лёс Панятоўскага

Каляровыя рэвалюцыі адасабляюць рэспублікі былога Саюзу ад Расеі, саюзныя дамовы, наадварот, зацягваюць у кола інтарэсаў Масквы. У мінулы панядзелак зьявіўся новы братэрскі саюз — цяпер Расеі з Узбэкістанам.

Саюзная дамова пазбаўляе ўзбэцкі рэжым ад хвалюваньняў, што паўсталі як у самой краіне, так і за яе межамі. Замест амэрыканскіх войскаў ва Узбэкістан уедуць расейскія танкі, па краіне будуць створаны расейскія вайсковыя базы.

Згодна з падпісанай дамовай, гэтыя войскі павінны бараніць рэжым Карымава, калі над тым навесьне пагроза. Ну амаль як за часамі Рэчы Паспалітай.

Пасьля падпісаньня дамовы У.Пуцін сказаў, што дакумэнт «выводзіць нашы краіны на прынышова новую якасьць і максымальна блізкую ступень узаемадзеньня». Узаемадзеньня з краінай, якую лічаць ізгоем ва ўсім цывілізаваным сьвеце. Эўразьвяз ужо прыняў пастанову аб забароне паста-

вак зброі ва Узбэкістан.

Дзякуючы травеньскім падзеям у Андыжана Расея захавала ўплыў у Цэнтральнай Азіі. Аднак, як мяркуюць расейскія аналітыкі, цяпер Расея можа быць уцягнута ў задушэньне народных паўстаньняў на абшарах Узбэкістану. Што з гэтага стаецца, ведае беларуская гісторыя. Кароль Рэчы Паспалітай Аўгуст II Моцны, змагаючыся з апанэнтамі, дазволіў разьмясьціцца на тэрыторыі краіны расейскаму войску.

«Прысутнасьць расейскага войска будзе стабілізуючым фактарам, які зьмякчыць унутранае напружаньне, што існуе ва Узбэкістане», — лічыць чалец камітэту Дзярждумы па сувязях з СНД Канстанцін Затулін. Як, калі амэрыканская прысутнасьць такога зьмякчэньня прынесці ня здолела?

Для ўсяго сьвету робіцца зразумелай пазыцыя Масквы, што дасюль падтрымлівае рэжым у нашай краіне, а цяпер, карыстаючыся выпадкам, падстаўляе плячо, а мо ставіць нагу і на ўзбэцкага тырана.

Руслан Равяка

Пра ізраільскія выбары

Датэрміновыя парлямэнцкія выбары ў Ізраілі прывядуць да сыходу цяперашняга прэм'ер-міністра Арыеля Шарона зь вялікай палітыкі. Калісьці я напатаў яго ў буфэце Кнэсэту: зь нейкай нязначнай нагоды ён зычна прамаўляў да папличнікаў: «Мы перамаглі!» Намер стварыць партыю «Нацыянальная адказнасьць» (дарэчы, у Ізраілі ўжо ёсьць раскручаны брэнд «Нацыянальнае адзінства») — з шэрагу

авантурных заяваў. Па-першае, ва ўзросьце пад 80 больш адэкватна быць міністрам ці прэзідэнтам, а ня лідэрам новай партыі. Па-другое, за пяць гадоў прэм'ерства «бульдозэр» Шарон, чый сын запэкаўся ў карупцыйнай афэры, умудрыўся расварыцца амаль з усім палітычным бамам, і ня толькі праз радыкальныя саступкі палестынкам у сэктары Газа.

У 2000 г. ён абяцаў у выпадку абраньня наведць Беларусь — не наведць, пасольства ў Менску то зачынялася, то ад-

чынялася. Вяявілася, што карані (маці Шарона, як ён казаў, паходзіць з Галавенчыцаў Магілёўскай губэрні) і супрацоўніцтва — фэномэны рознага пляну.

Увогуле, правіца ў Ізраілі апошнім часам рабіла акцэнт на стымуляваньне «аліі», а не на ўзаемавыгадныя двухбаковыя дамовы. Якраз узмацненьне левых і цэнтрыстаў — таго ж лідэра партыі «Авада» Аміра Пераца, які, магчыма, дагэтуль і ня чуў пра Беларусь — дае шанец на лепшае.

Вольф Рубінчык

Вынікі 39-га туру «Тузіну гітоў»

4-17 лістапада.
www.music.fromby.net

1. «Айша». Зь вераю — 373
2. «Сьцяна». Можна быць — 342
3. Вайцюшкевіч і «WZ-Orkiestra». Сьвята ў вёсцы — 340
4. «Tav.Mauzer». Брудная вада — 253
5. «Палац». Праваджала маці сына — 229
6. «Тарпач». Радыяцыя — 222
7. «Siver feat». Кульнковіч. Рэчы хатнія — 220
8. «Zygmunt VAZA». ContraБанда — 201
9. «Divina Enema». Празь цэму... — 197
10. «Яр» і «Logika Metro». Салдацкая (remix) — 193
11. Плясанаў Андрэй. Люстэрка лёсу — 180
12. «Аляксандра і Канстанцін». Рана на Івана — 103

Вынікі туру камэнтэе Піт Паўлаў

Праслухаць песьні можна ў Інтэрнэце на сайце «Тузіна гітоў» і ў радыёэтэры штопятніцы ў 23.00 на хвалях 92,4 у праграме «Тузіна гітоў з Алегам Хаменкам».

З Новага году «ARCHE» будзе выходзіць штомесяц

У першым паўгодзьдзі наступнага году часопіс «ARCHE» выйдзе пяць разоў. Таксама і на другое паўгодзьдзе запланаваны пяціразовы выхад. Такім чынам, часопіс пяройдзе на штомесячную пэрыядычнасьць зь перапынкамі на калядныя і летнія вакацыі.

У часопісе вы знойдзеце аналіз палітычных і культурных тэндэнцый, агляды новых кніг, гістарычныя адкрыцьці, нон-канфармісцкую літаратуру. Сярод аўтараў «ARCHE» — беларускія інтэлектуалы і знаўцы Беларусі зь іншых краінаў.

Падпісны індэкс часопісу «ARCHE» 00345. Падпісцаца можна на любой пошце. Падпісная цана ніжэйшая за рознічную на 40 працэнтаў.

Пытайцеся «ARCHE» ўсюды, дзе гучыць наша мова.

Шэсьць розных свабодаў

Працяг са старонкі 3.

Павал працуе маляром — фарбуе сьцены дому на вуліцы, паўз якую неўзабаве будзе ехаць прэзыдэнцкі картэж. Павал адсядзеў тры гады ў турме за кватэрны крадзяжы, але ён зусім не выглядае на крымінальніка. Павал удумлівы і спакойны, ён цэніць кожнае імгненне свабоды.

Аляксандар — зубровец. Ён параўноўвае сваё жыццё з «матрыцай», дзе кожны прахожы можа ператварыцца ў міліцыянта. Ён прагне свабоды і гатовы за яе змагацца.

Людміла — студэнтка журфаку, супрацоўніца закрытай газэты. Яна пасьмейваецца з зуброўцаў і паліць цыгарэты там, дзе гэта забаронена. Яна дыхае свабодай і разам з тым востра адчувае яе недахоп.

Слава — сын палітычнага ўдзельніка. Ягоны бацька быў адказны за выдачу «расстрэльнага пісталета». Слава разрываецца паміж Нямецчынай, дзе жывуць яго бацькі, і Беларусью, дзе жыве каханая. Ён жадае, каб Лукашэнка сышоў

і людзі атрымалі мацымасць па-людзку зарабляць, а не ператварацца ў дэгенэратаў.

Ігар — тыповы беларус, якому ўсё добра, які ні пра што ня ведае, але ва ўсім па-свойму разьбіраецца. Ягоная душа расчынена насыпеж, але здагадацца, што адбываецца ў яго сэрцы, немагчыма. Кадар, дзе Ігар вядзе гутарку з рэжысэрам, пільнуючы качак руляй стрэльбы, увогуле мае ўсе шанцы зрабіцца хрэстаматыйным прыкладам адпостраванья беларускай душы ў кіно.

Вольга марыць пра вялікую сцэну, але пакуль што свой талент яна рэалізуе ў стрыптыз-клубе. Яна з усіх сіл імкнецца вырвацца на святло сапраўднага мастацтва, але зноў перціць няўдачу і абяцае зьехаць з гэтай краіны, калі ў яе жыцці нічога ня зьменіцца. «Свабода? Яна бывае толькі ў сьне».

У словах герояў амаль не прасочваецца думка пра тое, што ў Беларусі найперш зьнішчаецца культура. Хіба што Аляксандар абмовіўся пра гэта, дый тое, для яго палітычнае змаганьне на першым месцы. Можна, таму, што

героі амаль не заўважаюць культурнага генацыду, яны і ня могуць адшукаць сапраўднай свабоды ў багністым хаосе беларускай сучаснасці?

У фільме п'юць — з чарак і са шклянак, у фільме страляюць — са стрэльбаў ды дубальтовак. У фільме ёсць каханьне і злосьць, адчай і радасць. Няма ў ім хіба што сьмерці. Дый дзе ж ёй быць, калі гэта стужка пра моладзь, няхай і пра тую, якая жыве пад шэрым небам краіны, дзе нават чыгуначныя рэйкі маюць неўрапейскі памер.

Дзёркасьць гарады бярэ: як здымаўся фільм

Праблем з дазволамі здымачная каманда ня мела — афіцыйна здымачная група прыехала рабіць рэпартаж пра харэаграфічны конкурс, а матэрыял хапіла на цэлы фільм.

Рэжысэр працаваў без сцэнара, «каб ня мець над сабой вартавога сабакі». У першы ж дзень да каманды падышла міліцыя і забараніла здымаць у цэнтры Менску. Таму пасля, калі да каманды Сэбасьцяна Хайнцэля падыходзілі ахоўнікі парадку, даводзілася прадстаўляцца студэнтамі — архітэктарамі, якія робяць дыплёмную працу пра сталінскі стыль сталінчых будынкаў. Асабліва дапамагала тое, што апараты валодае расейскай мовай, таму міліцыянтам заўсёды можна было загаварыць зубы. «Дзёркасьць гарады бярэ», — кажа С.Хайнцэль.

Сэбасьцяян Хайнцэль: Беларусы як матрошка

Ніколі ня ведаеш, што хаваецца ў іх унутры. Нямецкі кінарэжысэр зычыць беларусам аранжававай будучыні.

«НН»: Калі і чаму Вам прыйшла ў галаву ідэя зняць фільм пра Беларусь?

Сэбасьцяян Хайнцэль: Тры гады таму я пазнаёміўся з Максімам, беларусам, які вучыцца са мной у Бэрліне. Нас было дзевяць чалавек, мы праходзілі практыку і нічога пра Беларусь ня ведалі. Таму мы вырашылі на тыдзень туды зьезьдзіць. Рабілі рэпартажы зь Беларусі, потым зладзілі фотавыставу, стварылі сайт. Зьнялі карацёнкі фільм пра Беларусь і паказалі яго ў Бэрліне. Мяне ўразіла тая рашучасьць, зь якой маладыя беларусы, нягледзячы на недахоп у грошах, свабодзе ды пэрспэктывах, спрабуюць здзяйсняць свае мары. Такой рашучасьці не хапае многім немцам. Потым я пазнаёміўся з прадусэрам Штэфанам Клаасам, і нам прыйшла ў галаву ідэя: чаму б ня зняць фільм пра маладых людзей, нашых пагодкаў. Мы вырашылі паглядзець, як ствараюць сваё жыццё маладыя людзі ў краіне, якую ў СМІ называюць апошняй дыктатурай Эўропы.

«НН»: Што было самым складаным падчас працы над фільмам?

СХ: Пераадоўваць культурны ды моўны бар'ер. Я ня мог абысьціся без перакладчыка. Яшчэ было цяжка пераадоўваць людзкае ўяўленьне пра тое, нібыта я багаты эўрапеец, які хоча хуценька сляпаць фільм і зваліць з гэтай краіны. Але людзі

паступова разумелі, што мы звычайныя студэнты, якія здымаюць фільм.

«НН»: Гісторыі маладых людзей пераплеценныя. Гэта наўмысна прадуманы рэжысэрскі ход?

СХ: Гісторыі перапляліся зусім незалежна ад нашай волі. Напрыклад, з маляром Ігарам мы пазнаёміліся зусім выпадкова. А потым пачалі размаўляць за півам, і выявілася, што ён сядзеў у турме, прычым у той самай, дзе па іншы бок кратаў працаваў наглядчыкам Слава. Беларусы як матрошка: ніколі ня ведаеш, што хаваецца ў іх унутры.

«НН»: Як Вы ўяўлялі сабе Беларусь да паездкі і як зьмянілася Ваша ўяўленьне пра

яе пасля працы над фільмам?

СХ: Я ня меў амаль ніякага ўяўленьня пра Беларусь і чуў пра яе толькі паказкі-страшылькі. Першае ўражаньне было такім: «Дык тут зусім ня так і блага!» На першы погляд, у Менску ўсё выглядае прыстойна, сьвеціцца сонейка, людзі п'юць піва. Але праз нейкі час я зразумеў, што несвабода праяўляецца ў дробязях, якія працінаюць будзённае жыццё людзей.

«НН»: Дык што такое Беларусь — дыктатура? Нешта іншае?

СХ: Там вее іншы вецер, не такі, як у Нямецчыне. На вуліцах нашмат больш паліцыі, людзі паскараюць тэмп працы, калі

паўз іх павінен ехаць прэзыдэнт. Наклейваеш налепку ў пераходзе, а ўжо празь дзесяць хвілін яе няма. Але я вельмі не давяраю катэгарызацыі «дыктатура — недыктатура». У сваім фільме я хацеў ня сам адказаць на гэты пытаньне, а даць магчымасьць адказаць на яго іншым. Гэты фільм не накіраваны супраць рэжыму. Гэта фільм, які паказвае, як маладыя людзі шукаюць сваю свабоду ў гэтых умовах, якія і палітычна, і эканамічна выглядаюць вельмі кепска.

«НН»: У чым галоўнае адрозьненне беларусаў ад немцаў?

СХ: Істотная розьніца ў

Каманда «89 мм»

Сэбасьцяян Хайнцэль нарадзіўся ў 1979 у Касэлі. Вывучаў тэатар, кіно і тэлебачаньне. Пасьля практыкі на музычным тэлеканале «Віва» і ў газэце «Тагесцайтунг» вырашыў зрабіцца кінарэжысэрам — дакумэнталістам. Яго тэмы — Усходняя Эўропа, субкультура, вялікія гарады, асобныя людзі. З 2004 Сэбасьцяян вывучае рэжысуру ў кінаакадэміі зямлі Бадэн-Вюртэмбэрг.

Штэфан Клаас — прадусэр фільму. Вывучаў англістыку, публіцыстыку ды гісторыю культуры ў Нямецчыне ды Ірляндыі. З 1988 працаваў журналістам, у тым ліку для часопісу «Шпігель», газэты «Вохэ», ствараў буйныя тэлепраекты: дакумэнтальныя фільмы пра рок-зорак для тэлеканалаў ARD і MTV.

мэнтальнасьці. Мне здацца, што людзі на Ўсходзе больш цёплыя ў міжасобасных дачыненнях, але стасункі ўнутры грамадства больш халодныя. На Захадзе ўсё наадварот.

«НН»: Якая будучыня чакае Беларусь?

СХ: Спадзяюся, аранжававай!

Калі вы аднойчы не атрымаеце «Нашай Нівы», гэта ня значыць, што газета перастала выходзіць. Гэта значыць, што вам трэба знайсці новы спосаб яе атрымання. **Нашаніўцы, 23 лістапада.**

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВИЧ

Як пратэставаць?

Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфармацыі (пр. Незалежнасці, 10, 220050, г. Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) міністра інфармацыі, (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

Што рабіць чытачам «Нашай Нівы»

«Нашу Ніву» не ўключылі ў падпісны каталёг на 2006 год. Пры гэтым ніякіх паведамленняў ад «Белпошты» Рэдакцыя не атрымлівала. Такі вось падарунак да 100-годдзя газеты.

Адначасова з «НН» у каталёг не ўключылі яшчэ 12 выданняў, пераважна рэгіянальных. У цымяныя абяцанкі ўладаў «вырашыць пытаньне» пад 20 снежня мы ня верым. Гэта гульні, у якія сумленныя не гуляюць. Іншага выйсця няма, як рыхтавацца да самастойнага распаўсюду газеты.

Выданьне будзе публікавацца на цяперашніх умовах да апошніх магчымасці і распаўсюджвацца праз любыя магчымыя каналы. Пакуль газета даходзіць праз падпіску і «Саюздрукі», шукайце іх там. Калі такой магчымасці раптам ня стане, будзем дастаўляць вам газету праз уласную сыстэму распаўсюду. Для гэтага толькі трэба, каб усе ахвотныя — і цяперашнія падпісчыкі, і непадпісчыкі — даслалі адрасы, на якія мусіць дастаўляцца газета.

Таксама газета мае інтэрнэт-сайт www.nn.by зь лютэткам за мяжою www.bielarus.info.

З выключэннем «НН» з падпіснага каталёгу будзе адгорнута новая старонка ў гісторыі газеты. «НН» пачне па-іншаму выдавацца і распаўсюджвацца.

У Рэдакцыю тэлефануюць дзясяткі людзей. Асабліва цяжка выслухаваць жанчын. Многія плачуць: «Мы ня змогам бяз «Нашай Нівы». Для нас гэта быў адзіны суразмоўца на роднай мове». Ня плачце, людзі. Вы адстаіце сваю газету. Але калі ўжо расплакаліся, запомніце гэтыя сьлёзы. Кожная сьлязінка — гэта рахунак, па якім вы аднойчы запатрабуеце аплаты.

Многія чытачы заклікаюць да вулічных акцыяў пратэсту. У гэтым ці ёсьць сэнс. Давайце прыберажэм сілы. Галоўным нашым пратэстам будзе, калі газета застанецца газетай, нягледзячы ні на што, і не ператворыцца ў баявы лісток. Каб газэце захавацца, проста падпішэцца на яе. Праз Рэдакцыю.

Каб гарантавана атрымліваць газету

дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуць атрымліваць выданьне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б яму прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджвацца самастойна.

Гэта датычыць і тых чытачоў, што прызвычаліся купляць газету ў шапіках. Ня маем гарантыі, што заўтра ўлады не забароняць «Саюздрукам» распаўсюд незалежнай прэсы.

У звестках пазначайце адрас, на які мусіць дасылацца/ дастаўляцца газета, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад'езду, пры магчымасці — нумар тэлефона.

Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32
e-mail: nn@promedia.by
220050, Менск, а/с 537

Найбуйнейшыя газеты Польшчы й Нямеччыны адгукнуліся вялікімі артыкуламі на выключэнне «Нашай Нівы» і 12-ці іншых беларускіх газетаў з падпіснага каталёгу.

«Газета выборча»: Адмоўлена найстарэйшай беларускай газэце

«Белпошта» адмовіла ў распаўсюдзе «Нашай Ніве» — найстарэйшай беларускай газэце, а таксама больш як дзясятку мясцовых, пераважна беларускамоўных, выданняў.

«Апроч штодзённіка «Наша Ніва», з каталёгаў «Белпошты» была выключана таксама адзіная апазыцыйная штодзённая газета «Народная воля» з 30-тысячным накладам, а таксама некалькі рэгіянальных газет. Неўзабаве такі лёс, магчыма, чакае іншыя незалежныя выданьні, — гаворыць «Газэце выборчай» Вольга Бабак з Беларускай асацыяцыі журналістаў. І дадае: — У большасці гэта газеты беларускамоўныя. І хоць пісалі яны пераважна на мясцовую тэматыку, але ж былі незалежныя ад дзяржавы».

Для інтэлігенцыі асаблівай газетай-сымбалам зьяўляецца «Наша Ніва». Яе можна параўнаць з польскім «Тыгоднікам паўшэчным».

Тыя дзясяткі зь лішкам газет, выключаных з паштовага каталёгу, могуць пакуль што прадавацца ў кіёсках, але ніхто ня ведае, як доўга гэта будзе магчыма.

Іншыя апазыцыйныя газеты былі яшчэ раней ліквідаваны пастановамі судовага рэжыму ці штрафамі падатковых органаў. Сёньня сярод незалежных СМІ пераважаюць выданьні з парадамі аб здароўі, сканвордамі ды анекдотамі. А дзяржаўныя газеты перапоўнены прапагандай у савецкім стылі: «Сустрэча прэзыдэнта са студэнтамі — гэта працяг непасрэднага дыялёгу кіраўніцтва дзяржавы з моладзьдзю». Пісала агенцтва БелТА пра сустрэчу Аляксандра Лукашэнка са студэнтамі ў Магілёве.

Рэжыму перашкаджаюць нават студэн-

цкія выданьні, такія, як часопіс «Студэнцкая думка». Некалькі дзён таму міліцыянэры і кадэбісты канфіскавалі нумары, якія лжжалі ў інтэрнэт-кавярнях у цэнтры Менску.

«У Беларусі незалежныя СМІ дагэтуль мелі адносны спакой, калі ня надта крытыкавалі ўлады. Цяпер ім адмаўляюць у праве на існаваньне толькі за тое, што яны незалежныя. Думаю, гэта пераломны момант. Аўтарытарызм ператвараецца ў таталітарызм», — гаворыць «Газэце выборчай» галоўны рэдактар «Нашай Нівы».

Скарочана.

«Франкфурт Альгемайне Цайтунг»: Таталітарна

«Мэта кампаніі — паставіць нас на калені, — кажа Андрэй Дынько. — Але мы выстаям». Андрэй Дынько — галоўны рэдактар тыднёвіка «Наша Ніва», які зьяўляецца своеасаблівым культурным помнікам. Паводле газэты называецца цэлая эпоха ў культурным жыцці краіны.

Да аўтараў «Нашай Нівы» належаць зоркі культуры і духоўнага жыцця — ад філёзафаў і пісьменьнікаў да рок-музыкаў. Газэта не пазьбягае палітычных тэмаў, але ў першую чаргу гэта культурнае выданьне.

На мінулым тыдні Рэдакцыя даведалася, што пошта, якая зьяўляецца манапалістам па падпісцы на друкаваныя выданьні, адмаўляецца распаўсюджваць газету.

Паказальна тое, як Рэдакцыя даведалася аб тым, што пошта больш ня будзе яе распаўсюджваць: чытачы, якія хацелі выпісаць газету на наступны год, паведамілі, што газеты няма ў каталёгах падпіскі. Пошта пацьвердзіла, што не прымае падпіску, але, як падкрэсьлівае Дынько, дамову з Рэдакцыяй пошта не спыніла. На пошце яго папрасілі зразумець сытуацыю — маў-

ляў, такія рашэньні прымаюць не яны.

Цяпер Дынько і ягоныя супрацоўнікі рыхтуюцца да таго, што газету адмовіцца друкаваць друкарня і ня будуць прадаваць у шапіках, як гэта ўжо здарылася ў кастрычніку з адзінай штодзённай незалежнай газетай «Народная воля», якая з таго часу друкуецца ў Расеі і прадаецца на вуліцы. Калі гэта адбудзецца, выданьне «Нашай Нівы» таксама перанясецца за мяжу; распаўсюджваньне накладу тады павінна будзе ажыццяўляцца добраахвотнікамі.

Скарочана.

Патрабуйце ўключэння газэтай у каталёг

Зварот Сакратарыяту ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны»

Рашэньне спыніць падпіску на шэраг выданняў, што выдаюцца па-беларуску, пазбаўляе беларускамоўных грамадзян краіны магчымасці атрымліваць афіцыйна зарэгістраваныя газеты на роднай мове.

Сакратарыят ТБМ выказвае рашучы пратэст з прычыны выключэння з рэспубліканскага падпіснага каталёгу газет «Наша Ніва» і «Рэгіянальная газета» і зьявртаецца да кіраўніцтва Міністэрства інфармацыі, РУП «Белпошта» з прапановай спыніць спробы дыскрымінацыі падпісчыкаў па моўнай прымеце.

Мы зьявртаемся і да грамадзян Беларусі з заклікам прыняць актыўны ўдзел у абароне сваіх правоў на атрыманьне інфармацыі на дзяржаўнай мове. Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генеральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфармацыі (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) і міністра інфармацыі (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

17 лістапада 2005 г.

Друкуецца ў скарце

У *Сьера-Бумбуліі* — нацыянальная жалоба. Прэзідэнт зваліўся з дрэва і зламаў сабе хвост». Савецкі анекдот 1970-х

Атавізм

Працяг са старонкі 8.

Літаратура народаў СССР была, як вядома, самай перадавой літаратурай у сьвеце. Але ўнутры гэтай літаратуры заўсёды існавала самая лепшая літаратура — расейская. Аднак гэтаму, сакратары СП СССР лічыліся генэралам савецкай літаратуры, а сакратары рэспубліканскіх СП — у найлепшым выпадку малодшымі афіцэрамі. Праўда, лярэатамі Сталінскай прэміі становіліся часам прадстаўнікі нацыянальных літаратур — у тым ліку і беларускай. Аднак прэміі ў кожным выпадку прысуджаліся не за ўклад у разьвіцьцё нацыянальнай літаратуры ці мовы, а за выдатныя заслугі ў праслаўленьні камуністычнай партыі ды ейных правадыроў.

З другога боку, сакратарства ў СП давала гарантывы доступ ня толькі да матэрыяльных дабраў у выглядзе кватэраў, пучэвак у прэстыжныя дамы творчасці, паездкаў за мяжу і да т.п., але й да вечнасьці. Гэта значыць, што сакратары паводле няпісаных правілаў мелі права на пэўную колькасць выданьняў і перавыданьняў сваіх збораў твораў (калі яны ўвогуле ў іх былі).

Вышэйшая каста

Працэс дэгенэрацыі літаратуры на вышэйшым узроўні зайшоў значна далей, чым у рэспубліках. Як бы ні ставіліся да творчасці кіраўнікоў СП БССР П.Броўкі, І.Шамякіна, М.Танка, яны былі пісьменьнікамі. А вось імя аднаго з апошніх кіраўнікоў

СП СССР, лярэата ўсіх магчымых прэмій Георгія Маркава наўрад хто сьнежня памятае. Можна сьмела сьцьвярджаць, што творы Шамякіна карысталіся большай папулярнасьцю ў СССР, чым шэрыя раманы Маркава. Але сказанае не азначае, што творчая атмасфэра ў беларускім Саюзе пісьменьнікаў была лепшая, чым ў іншых саюзах. Тыя ж творы Васіля Быкава іншым разам лягчэй было надрукаваць у Маскве. Апроч таго, сходы пісьменьнікаў лёгка ператвараліся ў сродак расправы над калегамі-іншадумцамі.

Зразумела, літаратараў нельга было прымусіць да ляльнасьці толькі цікаваньнем ды пагрозамі рэпрэсій. Былі й тыя самыя даброты, якія размяркоўвалі сакратары з дапамогай Літфонду. Былі ня толькі дамы творчасці, розныя льготы ды свая паліклініка. Калі ў СССР стала кепска з харчам, зьявілася магчымасьць раз на тыдзень купіць у ДOME літаратара набор дэфіцытных прадуктаў — курыцу, пачак грэчкі ды палку «мокрай» кілбасы. Колькасць сяброў Саюзу расла неймавернымі тэмпамі й пры канцы саветаў дасягнула некалькіх сотняў. Але візытоўкай пісьменьніка зьяўляюцца яго кнігі, а не наяўнасьць білета сябра СП.

У Беларусі ж, нягледзячы на гістарычныя зьмены апошняга часу, фармальна прыналежнасьць да творчага саюзу працягвае ўспрымацца як прыналежнасьць да вышэйшай касты, клану абраных. Для людзей сталага веку сяброўства ў СП — шмат-

гадовая звычка. Але ёсьць нямаля маладых людзей, якія мараць сьнежня пра тое, каб іх прынялі ў Саюз. Некаторых можа задаволіць і ПЭН-цэнтар. Адзін знаёмы паэт — вясёлы чалавек, абсалютна далёкі ад савецкіх літаратурных традыцый, нефармал — на поўным сур'ёзе прасіў мяне пазнаёміць яго з кім-небудзь з кіраўніцтва Беларускага ПЭН-цэнтру, каб папрасіць грошай на жыцьцё — пару штук

Літаратары, якія прысягаюць на вернасьць Лукашэнку, павінны разумець, што іхны дабрабыт будзе пабудаваны на разбуэрэнні беларускай культуры, дыскрымінацыі мовы.

баксаў. Спробы пераканаць паэта, што арганізацыя сама гібе праз адсутнасьць сродкаў, а яе кіраўнікі не атрымліваюць зарплату, паэта не пераканалі. На ягоную думку, ня можа быць, каб у пісьменьніцкай арганізацыі, якая мае сувязі за мяжой, не было вялікіх грошай.

Не апошнія сярод роўных

Усё гаворыць аб тым, што ў Беларусі захавалася ранейшая, сфармаваная за камуністычнымі часамі структура грамадства. Няма вёскі, хоць сельская гаспадарка абвешчана прыярытэтам грамадзкага разьвіцьця. Няма гораду, бо большасьць гарадзкіх

насельнікаў — учарашнія вясцоўцы, якія ўсё яшчэ пупавінай павязаны зь вёскай, роднай хатай, бацькамі, сваім прысядзібным участкам, якія ня ведаюць, у чым палягаюць каштоўнасьці гарадзкой цывілізацыі. Няма сярдэнай прадпрымальніцкай клясы. Няма й буйных прадпрымальных кулінаў, а ёсьць проста купка нуварышаў, у рознай ступені набліжаных да ўлады. Няма інтэлігенцыі, бо годна працыць на сьнежняшнюю зарплату бібліятэкара, музычнага супрацоўніка, журналіста (калі ён працуе не на БТ альбо ў «СБ») немагчыма. Гаварыць пра так званыя трэці сэктар, а тым больш пра грамадскую супольнасьць у такіх умовах не даводзіцца. Тым ня менш, у кожнага чалавека, тым больш маладога, ёсьць патрэба ў самапавазе, самаідэнтыфікацыі.

На вялікі жаль, пісьменьніцкая прафэсія па-ранейшаму ўспрымаецца многімі сучаснікамі не як нармальна прафэсія, якая патрабуе здольнасьцяў, інтэлекту, цяжкай самаахвярнай працы, а як нейкая прэстыжная ніша, дзе можна адносна бязбедна ўладкавацца, ня будучы кімсьці і чымсьці, не адказваць за сваю творчасць ні перад чытачамі, ні перад мінулымі й будучымі пакаленьнямі. Пісьменьнік не начальнік, вядома, але й не апошні сярод роўных. Пры гэтым ён можа нават не ўсьведамляць сябе беларускім пісьменьнікам, ня ведаць беларускай мовы й літаратуры, не цікавіцца імі. Можна карыстацца расейскай мовай, але ня ведаць ні расейскай літаратуры, ні тых працэсаў, што ў ёй адбываюцца. Галоўнымі якасьцямі сучаснага «альтэрнатыўнага» беларускага літаратара застаюцца дзьве — пыха й комплекс непаўнавертасьці. Першае вынікае з другога.

А як жа ня быць таму комплексам, калі ён аб'ектыўна мусіў уз-

нікнуць. Гэта комплекс правінцыйнасьці. Літаратар, які сьнежня жыць у Беларусі і піша па-расейску, павінен сябе адчуваць альбо расейскім пісьменьнікам — і гэта можна лічыць адносна нармальнай сытуацыяй, — альбо расейскамоўным беларускім пісьменьнікам. А ў гэтым ужо ёсьць нешта вычварэнскае. Творчасць такага літаратара заўсёды будзе лічыцца творчасцю другога гатунку ў «мэтраполіі» (калі лічыць па-старому літаратурнай мэтраполіяй Маскву). Але такая творчасць заўсёды будзе маргінальнай і ў Беларусі. Пісаць чужаземнай мовай пра ўласную краіну і ўласныя, хай сабе самыя высокія, пачуцьці — значыць адчуваць сябе ў найлепшым выпадку інашэземцам. У найгоршым — акупантам.

Сустрэнемся на барыкадах?

Але й гэта можна было б лічыць усяго толькі маральнай праблемай беларускіх пісьменьнікаў, якія пішуць па-расейску. Ну, пішуць і пішуць. Чамусьці толькі на кніжных кірмашах і развалах, дзе пераважае, вядома, прадукцыя расейскіх выдавецтваў, кнігі альтэрнатыўных беларускіх пісьменьнікаў на расейскай мове вы ня знойдзеце. У гэтым і справа. Альтэрнатыўныя хочучы, каб іх кнігі, якія сьнежня не чытаюць, прымусілі чытаць. Каб іх творы ўключалі ў абавязковым парадку ў хрэстаматыі (толькі вось не зусім ясна — у хрэстаматыі якой літаратуры?). Так, як сьнежня прымуюць падпісвацца на дзяржаўную прэсу.

Усё гэта ўжо было. У тым ліку і шматтомныя зборы твораў клясыкаў савецкай літаратуры, выдадзеныя мільённымі накладамі на крайдаванай паперы. Яны хутка знаходзілі сваё месца ў макулятуры. У абмен жа на макулятуру можна было купіць што-небудзь значна цікавейшае.

Але самае галоўнае — расейскамоўныя і некаторыя беларускамоўныя літаратары, якія прысягаюць на вернасьць уладзе, разлічваючы праз гэта атрымаць нейкія прывілеі, павінны разумець, што іхны заўтрашні дабрабыт будзе пабудаваны на разбуэрэнні беларускай культуры, дыскрымінацыі беларускай мовы. Менавіта з гэтай мэтай яны былі пакліканы пад сцягі альтэрнатыўнага саюзу пісьменьнікаў.

Калі побач з вамі бандзюкі зьбіваюць у кроў бездапаможнага чалавека, вы можаце, канечне, радавацца, што зьбіваюць ня вас, а кагосьці іншага. А калі гэты чалавек вам чамусьці быў недаспадобы, дык вы можаце думаць самі сабе: так табе й трэба! Але ўслых гаварыць такое не прынята. Гэта ўсё яшчэ лічыцца сорамам у прыстойным грамадстве. А калі зьнішчаецца й пляжыцца беларуская мова й культура, калі зачыняецца адзіны ў краіне Беларускі ліцэй, закрываюцца незалежныя беларускія выданьні, гэта лічыцца цалкам нармальнай і нават радаснай падзеяй. Так што пытацца сьнежня: «З кім вы, майстры культуры?» — няма сэнсу. Сьнежняшнія майстры альтэрнатыўнае культуры адразу ясна далі зразумець, на якім яны баку барыкад.

Свой сход Чаргінец арганізаваў як умеў. На фота: з залі паседжаньня выходзіць вайсковы аркестар.

ЮЛІЯ ДАРАЖКЕВІЧ

Рыхтуймася да маразоў

Дзевяць спосабаў умацавання імунітэту. Раіць доктарка **Тацяна Мядзьведзева**.

Чаму адных з нас хваробы абыходзяць бокам, а іншыя не вылазяць з прастуды й грыпу? Доктары сьцьвярджаюць: рэч у кволым імунітэце. За гэтым словам стаіць шэраг органаў ды клетак, такіх, як тымус, селязёнка, касцявы мозг, лімфатычныя вузлы ды процьма лімфоідных фалікулаў. Апошнія раскіданы па ўсім арганізме й самааддана ахоўваюць нас ад бактэрыяў, вірусаў, грыбоў і нават пухлін. Ператамленьне, паленьне, алькаголь, салодкае, нястача сну й гіпадынамія істотна зьніжаюць імунітэт. А ў пэрыяд пахаладаньняў, калі сонца ўсё радзей зазірае ў нашы акенцы, ён можа канчаткова здацца. Ніжэй будзе весьціся гаворка пра тое, як абараніць аслабленага абаронцу.

1. Агульнаўмацавальныя й вітамінізаваныя ванны

На дно рондаля пакладзіце: кветкі рамонку, галінкі абляпіхі (разам зь лісьцем), лісьце бярозы, траву хващчу палявога, чыстацел, лісьце або карэньне лопуху, траву драсёну птушынага. Калі пары інгрэдыентаў ня знойдзецца — ня страшна. Агульная маса сухое сумесьці — 300—500 г.

Для тых, хто мае лецішчы, няцяжка будзе падрыхтаваць і такі вітамінізаваны збор: па адной частцы лісьця брусьніцы ды маліны й па тры часткі абляпіхі ды парэчкі, пладоў ды лісьця рабіны й шпышыны. Заліце ўсё вадой, на марудным агні давядзіце да кіпеньня, працадзіце, адвар дабаўце ў ванну з вадой (тэмпература да 35—37° С). Па прыняцьці ванны кładзіцеся спаць.

2. Кантрастныя ванначкі для ног

Адчуўшы першыя прыметы недамаганьня, наліце два тазы з вадой рознае тэмпературы — даволі цёплай і халаднаватай (не халаднай!). Па чарзе апускайце ступні спачатку ў цёплую (5 хв.), затым — у халаднаватую (1 хв.). Паўтараць 5—7 разоў. Па сканчаны пажадана выпіць кубак гарачае гарбаты й легчы ў ложка.

Гэтая працэдура добра трэніруе сасуды ног і дапамагае адужаць інфэкцыю. Цудоўна прыдатная для дзяцей.

3. Прыродныя лекі

Неабходна загадзя рыхтавацца да эпідэміі й стымуляваць імунітэт у міжэпідэмічны пэрыяд. Сярод прыродных лекавых сродкаў выкарыстоўваюць прэпараты расьліннага, жывёльнага й мікрабіялягічнага паходжаньня.

Сярод прэпаратаў расьліннага паходжаньня самыя дзейсныя — настойкі жэньшэню, эхінацэі, кітайскага лімоньніку, элеўтэракоку, заманіхі, льякрывы, радыёлі ружовай, араліі маньчжурскай. Прымаюцца па адной кроплі на год жыцьця. Курс — 2—3 тыдні.

Апроч стымуляцыі імунітэту, прэпараты гэтае групы павыша-

юць артэрыяльны ціск у гіпатонікаў, паліяшаюць апэтыт ды патэнцыю ў мужчын (ня болей за два тыдні прыёму!).

Прэпараты не прызначаюцца: людзям з сутаргавымі праявамі, эпілептыкам, гіпэртонікам, пры нэрвовым узбуджэньні.

Прэпараты жывёльнага паходжаньня: «Хітазан», «Апіляк» (пчалінае малачко), «Пантакрын» (вырабляецца з аланевых рагоў), «Каралеўскае жэле». Выпускаюцца ў таблетках, рэктальных сьвечках, мазях. Валодаюць мнотствам гаючых якасьцяў. Акрамя стымуляваньня імунітэту, прызначаюць пры расстройстве харчаваньня, нястачы малака ў кормячых маці, пры дэпрэсіях, па перанясенні цяжкіх захворваньняў.

Дарослым прызначаецца па адной таблетцы (0,01 г) пад язык тры разы на суткі цягам 2—3-х тыдняў. Прэпараты гэтае групы валодаюць і радыаахоўным дзеяннем.

Прэпараты мікрабіялягічнага паходжаньня: IRS-19, рыбаўніл, лікапід. Рэкамендуецца прымаць два разы на год у міжэпідэ-

міяльны пэрыяд. Яны ня маюць пабочных эфэктаў і вельмі эфэктыўныя. Адзіная хіба — кошт. Прыкладам, курс лікапіду для дарослых (10 таблетаў) будзе каштаваць пад сорок даляраў.

Варта памятаць, што пералічаныя прыродныя сродкі пры працяглым ужываньні могуць прывесці да заўчаснага палавога высьпяваньня ў дзяцей. Таму абавязкова пракансультуйцеся з урачом адносна дозаў і тэрмінаў, ужывайце прэпараты не часьцей як два разы на год.

4. Дапамога міндалінам

Павялічыць імунную ахову паднябных міндалінаў — асабліва тым, хто часта хварэе на ангін, — дапамогуць штодзённым ранішнім й вячэрнім паласканьні горла слабым растворам марской солі (адна чайная лыжка на шклянку гатаванай вады, ахаладжанай да пакаёвай тэмпературы).

5. Харчуймася правільна

Зьвярніце ўвагу на сваё харчаваньне. Ужывайце ў ежу болей садавіны й гародніны. Кефір

зьмяшчае бактэрыі, што павышаюць мясцовы імунітэт сьлізістай абалонкі страўніка й кішчэніка. Як выявілі дасьледаваньні ў каліфарнійскім Інстытуце Дэвіса, прадукты, што выдзяляюцца гэтымі бактэрыямі, стымулююць выпрацоўку інтэрферону — бялку, які бярэ ўдзел у зьнішчэньні вірусаў. А ў яблыках ёсьць рэчывы, неабходныя для хуткасьці й дакладнасьці працяканьня імунных рэакцыяў, — вітаміны В і С, марганец і медзь, а таксама фітанцыды — рэчывы, што валодаюць процівірусным дзеяннем. Што можа быць прасьцей: шклянка кефіру зранку й адзін яблык на дзень — вось доза прафіляктычнага «лякарства».

6. Беражыся пераахладжэньня

Вядома, што лягчэй за ўсё пераахладжаюцца ногі. І ў тых, хто перасоўваецца пешкі, і ў тых, хто езьдзіць на аўто (самае халоднае месца — паміж прыборнай панэльлю і падлогай). Адзайвайце дзьве пары цёплых шкарпэтак. Хітруйце — адзайвайце дзьве пары

звычайных і адну здымайце на працы. Перад тым, як надзяваць шкарпэтку, можна намазаць пяты і ўзвышэньні перад пальцамі ступняў тонкім слоем фінальгону, які некалькі гадзін будзе грэць падэшвы, засьцерагаючы ногі ад пераахладжэньня.

7. Адэкватная фізычная нагрузка

У выхадныя не сядзіце дома — як мага болей хадзіце пешшу. Нашаму арганізму неабходныя хаця б 1—1,5 гадзіны актыўных рухаў 3—4 разы на тыдзень. Працяглая нагрузка на вялікія групы мышцаў актывізуе аэробныя працэсы ў арганізме, плёнам чаго ёсьць умацаваньне імунітэту.

8. Усходні спосаб

Усходняя мэдыцына лічыць, што прычына захворваньняў — у парушэньні нармальнага абарачэньня паветрана-крывяной энэргіі па 12 унутраных органах (мэрыдыянах) у арганізме чалавека. Пры гэтым пункты, дзе найчасьцей захрасае плынь энэргіі, зьяўляюцца актыўнымі — «энэргетычнымі» — кропкамі ўздзеяньня. Калі ў нашым арганізме ўзьнікае парушэньне, у адпаведных кропках узьдзеяньня ўзьнікаюць паталягічныя зьмены й застой, што патрабуе масажу гэтых кропак да поўнага расслабленьня. Выконваць яго трэба тры разы на дзень, робячы па дзевяць вярчальных рухаў па гадзіннікавай стрэлцы і столькі ж — супраць яе, зь лёгкім націсканьнем. Парныя кропкі варта масіраваць дзьвюма рукамі адначасова.

Кропкі для масажу:

- на лбе, у сярэдзіне мяжы росту валасоў;
- проста пасярэдзіне пераносься;
- на ўнутраных канцах броваў;
- абапал крылаў носа;
- у ямцы за смочкападобным адросткам скроневай косьці (намацаецца заду і ніжэй ад мочак вушэй);
- у патылічнай ямцы — проста пасярэдзіне мяжы росту валасоў;
- проста над асьцістым адросткам сёмага шыйнага пазванка (той, які найболей выступае);
- у ямцы паміж ключыцамі.

9. Народны мэтал

Ня трэба грэбаваць бабульчынымі парадамі. Лекавыя расьліны цудоўна ўмацоўваюць імунітэт. Згатуйце сабе танізуючую гарбату. Для гэтага зьмяшайце пароўну плады шпышыны, каліны, мэлісу й шалфэй. Заліце ўсё кішнем і дайце настаяцца ў тэрмасе цягам дзьвюх гадзін. Затым працадзіце, дадайце пару кропляў абляпіхавага алею й мёд на смак. Піце два разы на дзень. Найлепей — зранку й перад сном.

Калі вы часьціком прастуджваецеся, працягла хварэеце болей за чатыры разы на год, пакутуеце на алергію, хранічныя захворваньні з частымі абвастрэньнямі, раім неадкладна наведзь імуноляга й зрабіць імунаграму ў лякарнях ды кансультацыйна-дыягнастычных цэнтрах Менску ці буйных гарадоў па месцы жыхарства. Тут вам падбярэць неабходны імунамадулятар і патрэбную дозу прэпарату.

Няхай хвароба пройдзе бокам. Не хварэйце!

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Як прайсьці практыку і адкрыць для сябе Беларусь у Беларусі. Дзеліцца студэнт Алесь Гняздо з Магілёва.

Зусім не знаёмая краіна

Пасля летняй сэсіі на практыку сілаў не было. Ня ўзняў настрою і першы сход-інструктаж: слушацца выкладчыкаў, ня піць, не дурьць, цераз дарогу на санітарных прыпынках не пераходзіць... У параўнанні з леташнім археалагічным інструктажам кіраўніцтва доўга пужала нас кляшчамі і рэцэптамі, як з гэтай нечысьцю змагацца.

Горад, якога мы ня ведалі

Музейна-краязнаўчая практыка пачалася з Магілёва. Гістарычныя помнікі гораду аказаліся нечакана цікавыя. Яны адкрылі горад, якога мы ня ведалі. Аб савецкіх плянах поўнай перабудовы цэнтру ў Магілёве ўжо ніхто ня згадвае. Цэрквы і касцёл вернуты гаспадарам і па-сапраўднаму ўпрыгожваюць горад. Магілёў прыметна змяніўся і працягвае мяняцца да лепшага. Да 2007 г. абяцаюць адбудаваць ратушу.

Па пешаходнай Ленінскай — от, хай бы ёй вярнулі назву «Вялікая Садовая» — цяпер ня сорамна правесці любога эўрапейца. Ня сорамна іх будзе і завесці ў мясцовыя музеі. Нечаканасцю стала наведаньне заасяду ў Буйнічах, якога год назад там і блізка не было. Побач зь ім вырасла — кажуць, да прыезду прэзыдэнта — этнаграфічная вёска з вялікім панскім палацам. Тут у нас і разгарнуліся спрэчкі. Выкладчыкі бурчалі аб ненатуральнасці вясковых хат пад мэталодахоўкай, затое дзяўчаты прыйшлі ў захапленне ад яркіх фарбаў, тувых і кіпарысавых пасадак... Ці беларуская гэта вёска? Ня трэба быць залішне строгімі, лепш дачакацца завяршэння рэалізацыі праекту.

У вобласці таксама ёсць што паглядзець: Баркулабаўская Маці Божая ў Быхаве, капліца на месцы бітвы ў Лясной, фрэскі Слаўгарадзкай царквы, месьціслаўскія храмы і замак. Але ж столькі і разбурэнняў! Аднакурснікі з Крычава паказалі вечнарамантаваны Пацёмкінскі палац, з Быхава — нядаўна паваленую сыяну замку знакамітых Сапегаў. Найбольш уразілі Пустынікі каля Месьціслава. Які комплекс за саветамі давалі да ручкі! Праводзілі ў манастыры вучэбны грамадзянскай абароны, мэтанакіравана палілі і знішчалі, а цяпер аддалі вернікам — аднаўляйце...

Першыя пешаходныя вылазкі даваліся цяжка, некаторыя дзяўчаты ад паху ладану ў манастыры трацілі прытомнасць. Але дысцыплінавала неабходнасць самім праводзіць экскурсіі, а валантэрская акцыя па добраўпарадкаваньні тэрыторыі вакол Палькавіцкай крыніцы вярнула страчаную падчас сэсіі энэргію. Карпацкія краявіды магілёўскіх гор і гаючая вада канчаткова знялі паслясэсійны стрэс.

«Я ім пакажу глухамань»

Далей мы вандравалі па Цэнтральнай і Заходняй Беларусі. Адрозна ад таго, што камуністы тут кіравалі ня так доўга, як у нас на ўсходзе, таму помнікі здаюцца больш дагледжанымі. Галоўнае

Неман каля Горадні.

адрозненне — большая канцэнтрацыя, лепшая захаванасць, рознастэльеваць. Для нас, усходнікаў, Заходняя Беларусь — сапраўдны цуд. Асобнае апавяданьне — Мосар на Глыбоччыне. Кіраўнік практыкі не агучваў плянаў яго наведаньня, казаў, што гэта падарунак. Падарунак удаўся.

Муж адной з нашых выкладчыц, які ўсё жыццё адпрацаваў у Расеі, узяў адпачынак і паехаў з намі. Ён толькі паспяваў ахаць і фатаграфавалі зусім незнаёмую краіну. Яму ўсё падабалася, і ўсе паралелі з Расеяй былі на карысьць Беларусі. Фатаграфуючы архітэктурныя помнікі, ён час ад часу камусьці гразіў: «Я ім пакажу балоты! Я ім пакажу глухамань».

радуюць слых прыезджых.

Панаехала тут магілёўскія

Не абышлося і без прыгодаў. Возера Вялікія Швакшты (на мяжы Мядзельскага і Пастаўскага раёнаў) сустрэла цэлым надвор'ем, чыстым паветрам і аб'явай, што бераг вадаёму — цяпер... гатэль. Забіты пад завязку намётамі і стомленымі гараджанамі прыгожы сасновы бор нагадаў, што была субота. Гаспадароў «гатэлю» не было відаць, таму мы знайшлі незанятае месца на ўскрайку лесу. Жвавую вясёлую выгрузку прыпыніў брэх бультэр'ера, кабеты і маладзіцы. Атака была раптоўнай і агрэсіўнай. «Мы заплацілі за месца і вас ня пусьцім, давайце ня будзем псаваць настрою сабе і вам», — патрабавала і угаворвала падзрона чырванашчокая кабета. «Я цяжарная на пятым месяцы! Згублю дзіця, але вас не пушчу!» — паўтарала маладзіца. Сабака проста лётаў паміж намі, цялячы, каго б пакусаць.

Ні беларуская мова кіраўніка, ні абяцаньне адысьці далей у лес, ні паказ дакумэнтаў выніку ня мелі.

Жанчыны чамусьці рапылі, што 50 мэтраў вакол іх палаткі — іх прыватная ўласнасьць, і стаялі мёртва. Больш за тое, даведаўшыся, што мы з Магілёва, кабета зусім азьярэла: «А-а, раз вы з Магілёва, дык думаеце, што вам усё можна?!» Маладзіца ж схавала шампур і кінулася на нашага кіраўніка.

Ці то ў нас у магілёўскіх сапраўды скура дубовая, ці то шампур быў тонкі, але ён сагнуўся аб нагу, не пакінуўшы нават драпіны. Завяршылася ўсё нечакана хутка і проста. Выратаваў сытуацыю наш вадзіцель, які дачакаўся адыходу большасці студэнтаў і, як добры псыхоляг, у простых, даступных расейскамоўнаму вуху выказаў з выкарыстаннем яркіх народных фальклёрных вобразаў растлумачыў кабете яе месца ў гэтым зьменлівым свеце. Першым мову міжнацыянальных зносін зразумеў бультэр'ер.

«Лінія Сталіна»

Ужо на ўездзе, пераагрануты ў вайсковую форму 1930-х, хлопцаў запатрабаваў з нас 5 тысяч за паркоўку, а мужык з бэдзжкам

«Кіраўнік гісторыка-культурнага комплексу» — па 5 тысяч з носа за экскурсію. «А без экскурсіі?» — з надзеяй запыталіся мы. «Без экскурсіі па 2 тысячы... за адзін аб'ект». Выявілася, што аб'ектаў чагьры, і кошт наведваньня адпаведна 8 тысяч з аднаго чалавека. Наш шэф паскроб патыліцу: «Ладна, дзе ў вас каса?» «Няма яшчэ, усё ў стадыі станаўленьня», — весела адказаў гаспадар «Лініі Сталіна».

Выявілася, што няма ні чэкаў, ні квітанцый, ні зьніжкаў для студэнтаў, што ўсе зборы грошай — гэта дабрачыннасць. Але й апячатанай для такіх выпадкаў скрыні няма таксама.

Сама лінія здалёк выглядае нішто сабе — новенькая лялечка для кіраўніцтва. Школьнікам сапраўды будзе цікава палазіць па вайскавай тэхніцы. Вось толькі адчуваньня сапраўднасці не хапае. Усё нейкае новае, пафарбаванае, вылізанае прыкамандзіраванымі вайскоўцамі, якіх і цяпер там багата. Нават узнікае сумненьне, дзе дот, а дзе яго копія, тут быў акоп ці яго ўчора выкапалі?..

Галоўнае ж расчараваньне — спаганьне грошай. Вайсковая тэхніка і рабіла, унікальны ўчастак зямлі, ушэўнены, аб'яднаньню афганцаў дасталіся бясплатна. За што ж мы сёння павінны пераплачваць, ды яшчэ міма касы? Пакрыўджанае наша кіраўніцтва па дарозе дадому складала ліст аб парадках на комплексе ці то ў Адміністрацыю прэзыдэнта, ці то ў Дзяржакантроль. Можна, усё ж паслалі і штосьці раптам змянілася да лепшага?

Падвойныя пачуцьці

Проста ў аўтобусе падвлялі вынікі практыкі. Калі верцьчы выступоўцам, то ўсе былі ў захапленні і ад архітэктуры нашай бацькаўшчыны, і ад рамантычных начовак разам з камарамі. Дыпляматычныя просьбы кіраўніка гаварыць аб недахопах, аб самых цяжкіх, і самых запамінальных хвілінах, якія бываюць у любым падарожжы, не змаглі прыпыніць каскад камплімантаў і ўзаемных падзяк. Магчыма, баяліся будучага заліку.

Я корпаюся ў сваіх адчуваньнях. Хаос пачуцьцяў. Тая ж узнеўнасць і прыемная стома. Тое ж перакананьне, што лепей раз убачыць, чым сто разоў пачуць. Тая ж радасць адкрыцьця архітэктурных багацьцяў радзімы. Але ж побач і неспакой. Калі цэрквы і касцёлы знайшлі сваіх сапраўдных гаспадароў, то мury Быхава, Гальшан і Крэва застаюцца «бяххозам». І яны літаральна заклікаюць аб дапамозе.

Фатаграфуючы архітэктурную Глыбоччыну, расеец час ад часу гразіў: «Я ім пакажу балоты! Я ім пакажу глухамань».

.....

Таямніцы Караткевіча

Рэч у тым, што талент вельмі аўтаномны ад асобы свайго ўладальніка, і добрыя кнігі зусім не заўсёды пішуць добрыя людзі. Ды толькі мне чамусьці верыцца, што ў выпадку з Караткевічам я ня быў бы расчараваны.

На вялікі жаль, на бліжэйшае знаёмства я адважыўся не адразу. Доўгі час нашы асабістыя стасункі абмяжоўваліся рэдкімі тэлефоннымі размовамі. Але суседам Караткевіча па лесвічнай пляцоўцы быў мой добры прыяцель Адам Глёбус, зь якім мы падчас майго чарговага прыезду ў Менск нарэшце дамовіліся зайсьці да ўладзімера Сямёнавіча. І тут высветлілася, што якраз раніцай таго самага дня Караткевіч выправіўся з сябрамі ў падарожжа на Палесьсе.

У сваё апошняе зямное падарожжа...

Пахаваньне запомнілася вострым да фізычнага болю пачуцьцём велізарнай трагічнай страты — ня толькі выдатнага пісьменьніка, але і асабіста блізкага чалавека. Думаю, што адчуваньне асірацеласьці памятаюць з таго сьпякотнага ліпеньскага дня вельмі многія.

Каля партрэта ў фая Дому літаратара ляжалі тры гвэздзікі — белы, чырвоны і белы. Іх хутка закрывалі іншыя кветкі (асабліва шмат прыносілі валопак), але нечая рука зноў і зноў клала тры гвэздзікі наверх.

У разьвітальным слове Генадзь Бураўкін назваў Караткевіча апосталам нацыі, і ў гэтым не пачулася ніякага перабольшаньня.

... Тры часы былі ў маім жыцці ня самымі простымі. За год да разьвітаньня з Уладзімерам Караткевічам мне выпала несці труну Ларысы Геніюш і выступаць на пахаваньні выдатнай пазтэсы і нязломнай грамадзянкі БНР. Неўзабаве кіраўніцтва Саюзу пісьменьнікаў атрымала з «кам'ютэнтных органаў» загад выкрасьліць мяне са сьпісу ўдзельнікаў усеагульнай нарады маладых літаратараў у Маскве. Хтосьці пусціў чутку, нібыта супроць маёй персону заведзена справа па палітычным артыкуле. Некаторыя знаёмыя ў Менску і Полацку пачалі пры сустрэчы са мной палюхацца, хуценька разьвітацца або наагул «не пазнаваць».

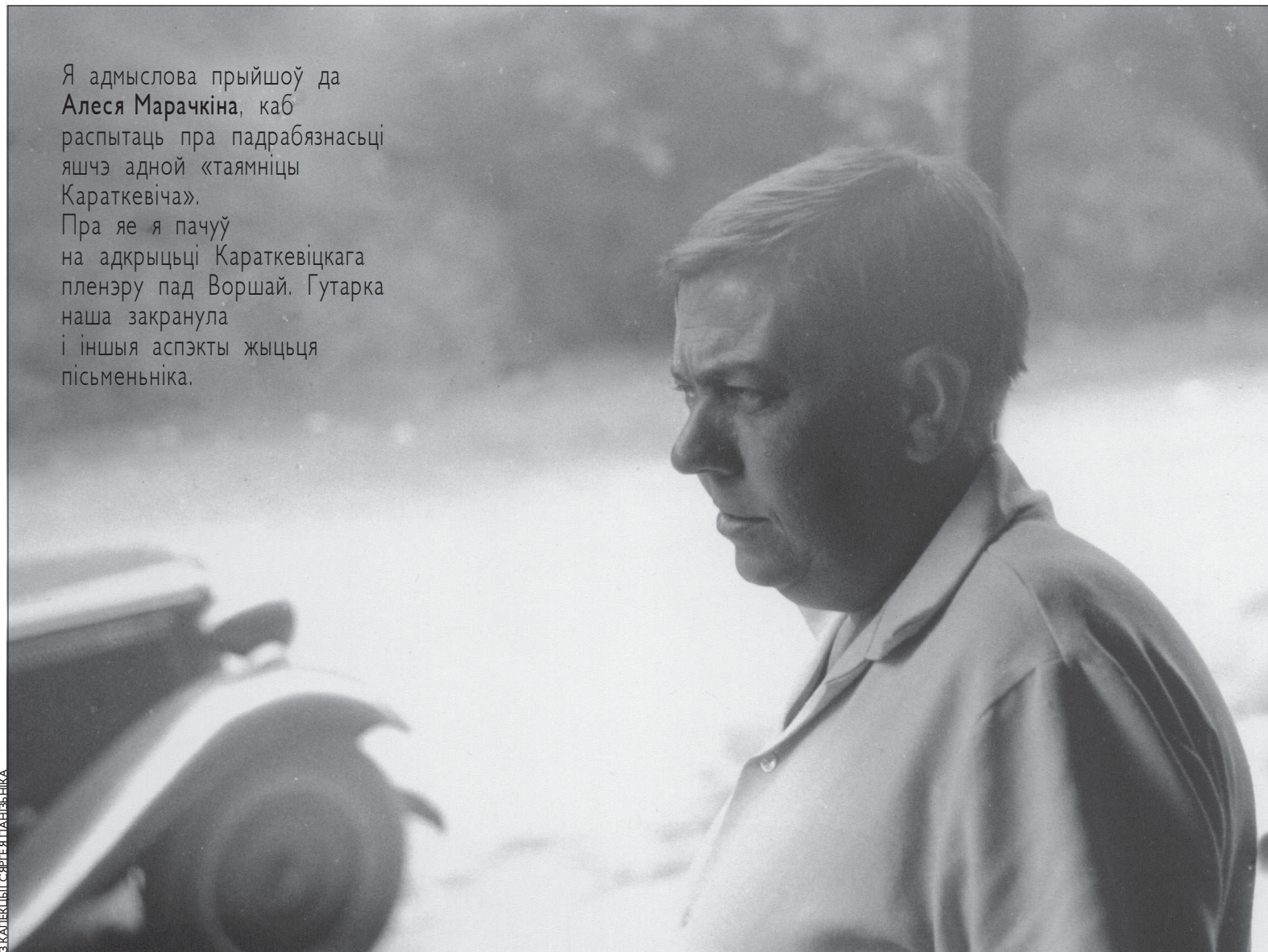
Хачу, дарэчы, сказаць маім тагачасным куратарам і «дабрадзеям» шчыры дзякуй, бо акурат у дні згаданай маскоўскай нарады я пад крылом у Кліё напісаў апавяданьне «Місія панскага нунцыя», якое запаткавала маю першую кнігу гістарычнай прозы.

Неўзабаве страсьці вакол мяне крыху ўгамаваліся, і літаратурнае ці яшчэ нейкае начальства вырашыла, што хоць у сталіцы пуськаць Арлова пакуль што небяспечна, але на абласным сэмінары творчай моладзі вялікай шкоды ён не наробиць.

Той сэмінары адбываўся ў Воршы. Пасьля выступу сакратара гаркаму партыі, які нагхнена расказваў нам аб працоўных посьпехах аршанцаў, я ад імя маладых талентаў прапанаваў назваць вуліцу, дзе некалі жыў Караткевіч, імем знакамітага пісьменьніка і, безумоўна, найславейшага з усіх жыхароў гораду за ўсю яго гісторыю.

Я адмыслова прыйшоў да Алеся Марачкіна, каб распытаць пра падрабязнасьці яшчэ адной «таямніцы Караткевіча». Пра яе я пачуў на адкрыцьці Караткевіцкага пленэру пад Воршай. Гутарка наша закранула і іншыя аспекты жыцьця пісьменьніка.

Э. КАЛЕСНИЦА СЯРГЕЯ ПАЛІЦЫНА

— Гэта было ў 1984 г., у ліпені. Уладзімер Караткевіч папрасіў нас з Алесем Шатэрнікам зрабіць эскіз помніка на магілу кагосьці з яго сваякоў. Мы — Караткевіч, Шатэрнік, я — выправіліся на могілкі. Калі вярталіся назад, Караткевіч адвёў мяне ўбок і кажа: «Ты ж ведаеш мой раман «Чорны замак Альшанскі»? Там гаворыцца пра тайнапіс. Дык вось, я табе даю свой тайнапіс. Зашыфраваная ў ім сутнасьць — вельмі важная для мяне і для нас усіх». Ён даў мне паперачку, дзе было напісана наступнае:

«Аляксею Марачкіну

а-3, б-1, в-2, г-2 (загалоўныя), г-1 (у радку), д-3, з-1, е-9, і-3, й-1, к-2, л-2, м-1, н-2, о-2, п-1, р-3, с-1, у-3, ў-1, ц-3, ы-1, ь-1, ю-1, я-1, апостраф-1, кропкі-2, коска-1, працяжнік-1. Складзена 22 чэрвеня 84 году. Тэрмінам на 1 (адзін) год».

Гэтую паперачку я пазьней перадаў Язэпу Янушкевічу, а напісаны на ёй тэкст быў апублікаваны ў маіх успамінах у зборніку «Вобраз-89» (Менск, 1989). Караткевіч тады яшчэ казаў, што аніводзін кампутар ня зможа расшыфраваць напісанае, пакуль ён сам ня дасьць ключа да шыфру.

— **Недзе захоўваецца ключ?**

— Ключ можа быць схаваны ў выданьнях ягоных твораў, паводле нумароў старонак ці літар у радках. А мне тады Караткевіч казаў, што ўвосень, калі вярнецца з вандроўкі, і дасьць ключ, тайнапіс будзе расчытаны. 25 ліпеня ён памёр.

— **Чаму Караткевіч даверыў свой тайнапіс Вам?**

— Слушнае пытаньне. Калі Караткевіч быў маладзейшы, нашыя сьцежкі зь ім не перасякаліся. Потым, падчас адзначэньня стогадовага юбілею Цёткі, неафіцыйна сфармавалася наша мастацкая суполка (будучая «Пагоня»), туды мы пастаянна яго запрашалі. Вельмі значнай падзеяй стала выстава, прысьвечаная юбілею Гусоўскага ў 1980 г. Кніга водгукі з выставы была адразу па яе

заканчэньні забраная ў КДБ, а падчас перабудовы была перададзена ў Саюз мастакоў. Вось што напісаў у ёй Караткевіч: «Кланяюся нізка ў ногі тым, хто, нягледзячы ні на што, упарта, мужна і мудра пісаў гэтыя карціны, ствараў скульптуры, рабіў гравюры, габэлены, мэдалі і ўсё-ўсё іншае. І тым, хто быў досыць разумны, каб зразумець, як патрэбная гэтая выстаўка нашаму народу і ўсяму славянству, а празь яго — і ўсяму чалавецтву. Тым, хто стварыў гэтую выстаўку, адкрываў яе (...), бо Гусоўскі — адзін з тых кітоў, на якіх трымаецца сусьветная культура, і асэнсаваньне гэтага як найбольшай колькасьцю людзей — важліва, як ніколі. І яшчэ, асэнсаваньне таго, што ён — зямляк наш, што ён пераплываў адзін са мною наш агульны Дняпро. І яшчэ тое, што дзясяткі жанчын і хлапцоў, якія пераплывалі той жа Дняпро або Нёман, Прыпяць, Бярозу, Сож, Вілію ці нейкую зусім безьвядомую рэчку, у працах сваіх асэнсавалі гэтую нашу разам зь ім *агульнасьць*. А гэта азначае зьяўленьне ў вялікім шэрагу мастакоў нашых такой рэчы, як *гістарычнае мысьленьне*, без чаго ня можа быць ня толькі паўнацэннага народу, але без чаго непаўнацэнны і варты жалю сам род homo sapiens».

Пасьля гэтага мы з Караткевічам зблізіліся. Ён казаў, што даведаўся пра мяне праз адну з маіх карцін, якую ўбачыў у мастацкім салёне: «Гляджу, а там такі замачак намалеваны, так прыгожа, так хораша. І як убачыў на адваротным баку надпіс па-беларуску, адразу купіў». Я ня раз запрашаў яго да сябе ў майстэрню, на 90-годзьдзе Багдановіча ён быў у мяне ў гасьцях разам з жонкай Валянцінай Браніславаўнай. Паказваў свае малюнкi, а я падарыў яму некалькі сваіх карцін. Яму і іншыя мастакі дарылі свае творы. Ён казаў, што Глебаў падарыў яму галаву каня, але, маўляў, духу не хапіла, каб зрабіць выяву «Пагоні» цалкам.

— **Ці гаварылі вы пра незалежнасьць?**

— Ён пра незалежнасьць марыў і гаварыць пра яе з намі не баяўся. Караткевіч быў дужа задаволены тым, як я праілюстравалі ягоную аповесьць «Зброя». Я намалюваў Маці-Беларусь у бел-чырвона-белай міміцы, якая, як Рагнеда, стаіць зь мячом, а ўнізе — шчыт з «Пагоняй». На маёй памяці ён ніколі не баяўся выказваць сваёй пазыцыі. Калі ў 1984 у Менску бурлы будынак першага беларускага тэатру, «Майстроўня» выйшла да яго з плякатамі, а мы з Куліком пабеглі тэлефанаваць Караткевічу. Ён, як пачуў, кажа: «Апранаюся і таксама іду». Вельмі шкадаваў, што мы раней яму не патэлефанавалі, казаў, што звязваўся б з сакратаром ЦК КПБ Кузьміным ды спыніў бы варварства. Выказваньняў супраць партыі і тагачаснай улады ад Караткевіча я ня чуў, але ў партыю ён не ўступаў і дазваляў сабе быць адкрытым і вольным. Вось і раман хацеў напісаць пра, як ён казаў, «апошняга бандыта Беларусі».

— **Якога бандыта?**

— Слова «бандыт» мусіць быць у дзюкоўсках, бо гэта быў сапраўдны беларускі патрыёт з Гарадзеншчыны. Разам з нацыянальна сьвядомымі хлопцамі ён быў у партызанах, змагаўся з немцамі. Калі немцы ўцяклі, яны выйшлі зь лесу. А ў вёсцы — «калхозы» ды фінагенты. Гэты чалавек і кажа: «Хлопцы, мы рана выйшлі зь лесу! Пайшлі назад». Яны яшчэ гады з два наводзілі страх на ўладу. Урэшце іх акружылі і пабралі. Хлопца саслалі ў Сібір да канца жыцьця, але падчас «адлігі» ён адтуль вярнуўся ў Беларусь. Так апавядаў Караткевіч, ён ведаў гэтага чалавека, нават называў ягонае прозьвішча. Але я цяпер, на жаль, памятаю пра гэтага чалавека толькі тое, што ён працаваў на дрэвапрацоўчым камбінаце ў Гомелі. Можа, ён і цяпер яшчэ жывы.

Адкуль тое «дзікае паляванне»?

Цалкам магчыма, што ў адной з сваіх аповесцяў Караткевіч зашыфраваў месца аднаму яму вядомага скарбу... Піша Віктар Сьцяпанаў.

Чытаючы Караткевіча, зь цягам часу займеў звычку знаходзіць карані той ці іншай згаданай у аўтара зьявы.

Першай маёй «знаходкай» быў «фашчаўскі ёлуп» («Каласы пад сярпом тваім», «У сьнягах драмае вясна»), які, напэўна, і дагэтуль стаіць на ўскраіне Фашчаўкі, што на Шклоўшчыне.

Выраз гэты, паводле сьведчаньня сястры Караткевіча Наталлі Сямёнаўны Кучкоўскай, быў калісьці шырока ўжываны ў Воршы. У 1990-х у адным са шклоўскіх незьяўных выданняў была зьмешчана публікацыя пра мясцовы паданьні аб «ёлупе». Паводле адной зь легендаў, помнік быў усталяваны дзеля ўшанаваньня памяці параненага і пазьней пахаванага ў Фашчаўцы героя Аршанскай бітвы. Паводле іншай вэрсіі, рыцар быў забіты мясцовымі сялянамі падчас народных хваляваньняў. Часопіс «Авэ Марыя» (2002, №1—2) больш канкрэтны: аўтар артыкулу пра касьцёлы на Шклоўшчыне А.Грудзіна спасылкаецца на архіўны дакумэнт, датаваны 1912 годам, паводле якога калёна ўзьведзена манахамі-эзуітамі ў гонар загінулага рыцара Сымпліцыяна.

У вандроўку ў Фашчаўку я выбраўся разам з мастаком — і каталіком — Алесем Кажамыкам. Да Шклова дабраліся на дызэлі, а ад-

туль давялося ісьці пешкі — высветлілася, што на Фашчаўку аўтобусы ходзяць нерэгулярна. Выбіраючы па мапе найкарацейшую дарогу, мы хутка заўважылі дзіўнае сугучча назваў вёсак на нашым шляху: Хадулы, Путнікі, Заходы...

Урэшце, мы і крочылі маршрутам пілігрымаў, што, вандруючы па каталіцкіх сьвятынях, ішлі ад Аршанскага езуіцкага кляштару да Фашчаўскай езуіцкай місіі, дзе размяшчаўся, паводле «Геаграфічнага слоўніка Каралеўства Польскага і іншых славянскіх краін», «агромны мураваны касьцёл у раманскім стылі». Цяпер тут застаўся толькі падмурак.

А найпрасьцейшая дарога праз поле вывела нас проста да «ёлупа» на старых могілках на ўскраіну Фашчаўкі. Гэта была складзеная з чырвонай цэгля высокая калёна, на версе якой знаходзілася драўляная скульптура, стан якой, на жаль, не дазваляў рабіць хача б прыблізныя здагадкі пра яе першапачатковы выгляд.

Тады і раскрылася перада мною ва ўсёй сваёй грандыёзнасьці задума земляка — заклася для мяне і іншых чытачоў згадка пра тое, што сам ведаў, але мусіў хаваць ад цензараў і хамаў. Ён верыў, што прыйдзе час, і тое, што падавалася большасці ягоных сучаснікаў аджылым і нецікавым, стане цэнтрам увагі ў незалежнай краіне.

Цяпер можна лічыць знойдзенай і «Куцеінскую Маці Божую», той абраз, пра які Караткевіч у тых жа «Каласах...» піша: «Гэтая ікона з Куцейны лічылася раней узорам для тых, хто пісаў іконы: «Прыгажосць невыказная».

Абапіраючыся на звесткі, прыведзеныя ў кнізе «Легенды і паданьні Аршаншчыны», рэальным яе прататыпам можна лічыць абраз Маці Божай Аршанскай, копія XVIII ст. зь якога захоўваецца цяпер у Менскім Сьвятадухавым катэдральным саборы. Але ж Караткевіч прыводзіць легенду пра яшчэ больш даўнюю за часы ўзьнікненьня Куцеінскага манастыра гісторыю гэтага абразу, якая таксама можа аказацца праўдзівай...

Пасяля гэтых знаходак убачаная ў кніжцы пра вытокі сярэднявечнага рыцарства згадка «дзікага паляваньня» ня дужа й здзівіла. Наяўнасьць у хаце «ўнівэрсальнага даведніка» — Інтэрнэту — яшчэ

«ДЗІКАЕ ПАЛЯВАНЬНЕ» з XI ст. згадвалі па ўсёй Заходняй Эўропе. Калі моцны вецер пачынаў гнуць дрэвы долу ды зносіць дахі з хат, людзі нібыта бачылі, як па небе рухаецца кавалькада прывідных вершнікаў зь Дзікім Паляўнічым на чале. У падарожнага быў толькі адзін спосаб уратавацца — кінуцца пасярод дарогі тварам у зямлю.

больш спрасьціла справу. Высветлілася, што пра тое «дзікае паляваньне», прынамсі, з 1092 году (калі ў Парыжы сьвятаром, які вяртаўся пасяля наведаньня хворага, была ўбачана і пазьней апісана працэсія прывідаў) згадвалі па ўсёй Заходняй Эўропе тады, калі моцны вецер пачынаў раўсць зь неба, гнуць дрэвы долу ды зносіць дахі з хат.

Людзі ў такі час нібыта бачылі, як па небе рухаецца кавалькада прывідных вершнікаў са зграяй прывідных сабак, а на чале кавалькады бязгучна ляціць на сваім кані Дзікі Паляўнічы. Паводле нэпаганскай суполкі «Вера» Квэльдальфа Гундарсана, у засьпетага «дзікім паляваньнем» падарожнага быў толькі адзін спосаб уратавацца — кінуцца пасярод дарогі тварам у зямлю і трымаць халодныя дотыкі прывідных ганчакі па плячах.

Зьяўленьне людзям «дзікага паляваньня», паводле «вольнай энцыклапэдыі» «Wikipedia», сьведчыла пра набліжэньне нейкай бяды, вайны або паморку, у найлепшым выпадку — сьмерці відавочцы. Больш за тое, «дзікае паляваньне» магло забраць відавочцу з сабой, у Краіну Мёртвых.

Паводле старажытных паданьняў, вядомы рэальныя людзі, што нібыта вялі за сабой «дзікае паляваньне», сярод якіх называліся кароль Артур і вядомы пірат Фрэнсіс Дрэйк. Вобраз Дзікага Паляўнічага выкарыстаны Шэкспірам у «Віндзорскіх свавольніках».

Але што застаецца загадкай для мяне дагэтуль, дык гэта тое, дзе мог

даведацца пра «дзікае паляваньне» Караткевіч. Ён напісаў першы варыянт гэтай аповесці ў Воршы, на гарышчы пунькі, якую й цяпер можна ўбачыць у двары хаты на вуліцы Касманаўтаў.

Зьвестак пра існаваньне падобнага сюжэту ў беларускім фальклёры няма, альбо яны недастаткова вядомыя. Таму, можа, у шляхетнай сям'і Караткевіча пераказваліся падобныя сюжэты з эўрапейскай міталёгіі?

У творах Караткевіча шмат таямніц, таму цалкам магчыма, што ў адной са сваіх аповесцяў пісьменьнік зашыфраваў месца аднаму яму вядомага скарбу ці сьведома зробленай схованкі.

Рыцар Сымпліцыян

Паводле легенды, помнік у Фашчаўцы быў усталяваны дзеля ўшанаваньня памяці пахаванага там героя Аршанскай бітвы.

ПРЫГАЖОСЬЦЬ НЕВЫКАЗНАЯ. «Гэтая ікона з Куцейны лічылася раней узорам для тых, хто пісаў іконы», — пісаў Караткевіч у «Каласах...». Рэальным яе прататыпам можна лічыць абраз Маці Божай Аршанскай, копія XVIII ст. зь якога захоўваецца цяпер у Менскім Сьвятадухавым катэдральным саборы.

Ці засынаюць жоўтыя гарлачыкі?

Працяг са старонкі 19.

«Мы на гэта ніколі ня пойдзем. Такое рапэньне будзе ідэалігічна памылковае», — адрэзаў функцыянэр. «Чаму?» — не здаваліся мы. «Таму што гэтая вуліца названая ў гонар савецкіх касманаўтаў». «Яны што, усе разам тут нарадзіліся і жылі?» — не стрываў нехта. Партыйны сакратар быў не

пазбаўлены своеасаблівага пачуцьця гумару: «Яны над Воршай праляталі!»

Напэўна, наш апанэнт непахісна верыў у сваю праўду. Але перамагла наша. Прамінула няшмат часу, і аршанская вуліца Касманаўтаў атрымала імя ўладзімера Караткевіча, а потым на ёй зьявіўся і помнік аўтару «Каласоў пад сярпом тваім» і «Дзікага паляваньня...».

Бываючы ў Воршы, я абавязкова прыходжу на тую прыдняпроўскую вуліцу. Мне хочацца пабыць там сам-насам з Караткевічам. Запытацца парады. Прызнацца, што безь ягонай «Зямлі пад белымі крыламі» я, напэўна, ніколі не напісаў бы сваіх «Таямніц полацкай гісторыі» і «Краіны Беларусі». Скажаць, што безь яго і я сам, і гэтая краіна былі б іншыя.

P.S. Гэты тэкст быў напісаны для кнігі ўспамінаў пра ўладзімера Караткевіча, што рыхтавалася ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Аднак зборнік выйшаў без маіх згадак, як і без успамінаў Рыгора Барадуліна — аднаго з найбліжэйшых Караткевічавых сяброў, а таксама бяз тэкстаў яшчэ некаторых іншых сумнеўных аўтараў. Якраз мы ўсе разам і перавысілі заплянаваны аб'ём кнігі.

Друкуецца паводле часопісу «Дзеяслоў», №18, 2005

Юлія ДРАЧКЕВІЧ

ПОЛЬ ВЭРЛЕН

АСЕНЬНЯЯ ПЕСНЯ

Пяч струною
Сваёй скрушною
Асеньні сум,
А сэрца б'ецца,
А сэрца рвецца
Ад горкіх дум.

Душу вярэдзяць, —
Я чую, — недзе
Гадзіны б'юць,
І плачу: што ж,
Былога ўсё ж
Мне не вярнуць.

У ноч пагнаў,
Услед стагнаў
Вятрыгі сьвіст.
Вазьмі з сабой,
Нясі, як той
Пажоўклы ліст...

Пераклад Надзеі Дзедавай

Сталічныя студэнты чысьцяць «дыямэнт»

Узьявдзеньне новага будынку Бібліятэкі ня ўкладваецца ў запланаваныя тэрміны. Пра гэта сьведчыць і факт масавага прыцягненьня да работ студэнтаў ды вайскоўцаў. БДУ штодзень дасылае на працу да 180 навучэнцаў.

Арганізацыяй працы займаецца ўпраўленьне выхаваўчай работы з моладзьдзю. А вось што паведаміў карэспандэнту «НН» студэнт Беларускага дзяржаўнага тэхналягічнага ўнівэрсітэту Зьміцер. Студэнтаў БДТУ накіроўвалі на будоўлю двойчы. Заняткі ў тыя дні адмяняліся, а яўка на працу была абавязко-

вая. Падчас працы Зьміцер стаў сьведкам шматлікіх парушэньняў працоўнай дысцыпліны: будаўнікі палілі ў неабсталяваных памяшканьнях, сярод іх былі нецвярозыя. Адзін з будаўнікоў паскардзіўся на тое, што месца для бібліятэкі выбранае неабдуманна, і ім часьцяком даводзілася заліваць бэ-

тонам расколіны ў фундамэнце. На будоўлі Зьміцер сустрэў сяброў з БАТУ.

Стаўленьне студэнтаў да прымусовых работ неадназначнае. Нехта рады прагуляць занятакі, кагосьці раздражняе марнаваньне часу.

Шмат хто з будучых карыстальнікаў бібліятэкі выказвае сумнеў у мэтазгоднасьці ўзьявдзеньня гмаху, калі ёсьць рацыянальныя і танныя варыянты, як, напрыклад, пабудова сеткі кампутарызаваных студэнцкіх бібліятэк.

Сямён Печанко

НАД ШУМАМ ДЗЁН

Таліі і таленты

АЛЯКСЕЙ ХАДЫКА

Купіў некай шакалядку фабрыкі «Камунарка» — завецца «Талія». На абгортцы са сьпіны намалевана эфэктная паўаголеная да месца трохкі ніжэй таліі дзяўчына — тышовая беларуская прыгажосць. Я жартам пацікавіўся ў прадавачкі, ці няма іншага гатунку. Напрыклад, «Дупка» — каб сузіраць прыгажосць у поўным аб'ёме. Не, няма. Аднак і «Талія» аказалася выдатнай на смак, і я адразу набыў яшчэ парачку. Пагатоў вобраз на абгортцы недвухсэнсоўна падказваў: еш колькі хочаш — талія будзе на месцы.

Увечары таго ж дня я пайшоў у месца, дзе таліі — і талентаў — вельмі багата. Прыгожыя беларускія дзяўчаткі, разбаўленыя адным хлопцам, у вялікай залі Акадэміі музыкі выконвалі геніяльную музыку Ігната Яна Падарэўскага (1860—1941), а фартэп'янае майстэрства Ганны Бондар, студэнткі ІІІ курсу БДАМ, было папросту найвышэйшым. Дзяўчына ня проста грала музыку, а стварала сіцэнічны вобраз, у выніку ў залі панавала сама прыгажосць. Засмучала адно — у залі на 500 месцаў на шыкоўным бясплатным канцэрце сядзела чалавек 70.

Разумеючы, што завабіць беларуса на добрае мерапрыемства бясплатна — зусім ня простая задача, я прапанаваў польскаму дыплямату, арганізатару канцэрту, прысутнаму ў залі, наступнае выйсьце. Ён куляе многа шакалядак «Талія», і іх раздаюць студэнтам БДАМ, а таксама іншым цікаўным за прыход на канцэрт. Як чалавек разумны, дыплямат аджартаваўся, сказаўшы: для фартэп'яаннай ігры і яе ўспрымання патрэбен шакаляд для іншых частак цела. Напрыклад, «Рукі», «Вушы» ці нешта падобнае на калісьці папулярную марку «Натхненьне».

Дыплямат пажартаваў, а я ўспрыняў яго словы ўсур'ёз. Рэч у тым, што ў мяне яшчэ з савецкіх часоў у шафе захоўваецца адна знакамітая рэч. Пра яе калісьці пісала «Літаратурная газета» на 16-й старонцы. У мяне ў шафе на спецыяльнай палічцы ляжаць тыя самыя знакамітыя... мужчынскія трусы. На іх некалькі разоў паўтораны намалеваны таленавітай рукой паэта аўтапартрэт у профіль. Гэта ўсім вядомы аўтапартрэт Пушкіна. Нарэшце, вырашыў я, час надыхоў. Я адзену гэтыя трусы і добры касьцом і пайдзю да таленавітага дызайнэра «Камунаркі», каб прапанаваць яму чарговы густоўны прасект — шакаляд «Рукі з вушамі».

На гэтым самым тыдні нядзельная казань у касьцёле была прысьвечана прыпавесці пра таленты. Бачыце, таленты і талія — нават сугучныя словы. І гаварылася, што таленты нельга закопваць у зямлю. Бо толькі той, хто таленты не закопвае, можа іх памнажаць і жыць у гармоніі з сабою ды сьветам.

СПОРТ СЬЦІСЛА

Глеб — найлепшы футбаліст Беларусі

24-гадовы паўбаронца лёнданскага «Арсэналу» і зборнай Беларусі Аляксандар Глеб названы найлепшым футбалістам краіны 2005 году. Гэта высьветлілася ў ходзе традыцыйнага апытаньня вядучай спартовай газэты Беларусі «Прэсбол». Гэта трэцяя перамога Глеба. У 2002 і 2003 г. ён таксама станавіўся першым. Другое месца заняў паўбаронца самарскіх «Крылаў Саветаў» Дзяніс Коўба, трэцяе — форвард італьянскай «Сампдоры» Віталь Кутузаў.

Тэніс: вынікі сэзону

Беларус Максім Мірны і швэд Ёнас Б'ёркман занялі другое месца ў сусьветным рэйтынгу парных тэнісістаў па выніках сэзону-2005. Сёлета яны зарабілі \$ 638 тыс. У бягучым адзіночным рэйтынгу Мірны 35-ты (год таму — ён быў 46-м). Аднаасобна Мірны зарабіў \$ 1 140 тыс., за ўсю кар'еру — \$ 6 236 тыс.

Швайцарцы байкатуюць кебабы

Заўятары футбольнай зборнай Швайцарыі абвясцілі байкот стравам з турэцкай кухні. Такім чынам яны выказваюць

пратэст супраць скандалу, што адбыўся падчас стыкавага матчу ў Стамбуле паміж зборнымі абедазьвох краін. Пасьля матчу — Швайцарыя па выніках дзьвюх сустрэчаў трапіла на чэмпіянат сьвету па футболе — гульцы гэтай зборнай атрымалі кухталёў ня толькі ад разьятраных заўятараў, але й ад футбалістаў і нават супрацоўнікаў службы аховы стадыёну. Праўда, швайцарская прэса кіпіць, што 90% фаст-фудаў з традыцыйнай турэцкай кухняй утрымліваюць курды. А яны ў двубоі Швайцарыя—Турцыя хварэлі за першых.

belapan.com, sport-express.ru

Сынагога бяз рабіна

Пад восеньскія сьвяты з рабінам менскай сынагогі, ізраільцянінам Сэндэрам Урыцкім не падоўжылі кантракт. Ён працаваў у Юдэйскім рэлігійным аб'яднаньні (ЮРА) сем гадоў і да апошняга часу ўсіх задавальняў. Ягоныя апанэнты ўпикаюць яму, што ён мала наведваў суполкі ў рэгіёнах і спрабаваў узяць пад кантроль фінансавыя плыні з Амэрыкі і Ізраілю. Новага духоўнага лідэра яшчэ шукаюць. Звольнены і кіраўнік адзінага ў Беларусі ешыботу «Бэйс-Агарон» Дзьмітры Шчаглоў, які падтрымліваў рава Ўрыцкага ў ягоных спрэчках з адміністрацыяй ЮРА. Дзейнасьць ешыботу на Даўмана, 136 прыпынена.

ВР

«Беларускае слова»

Выйшаў 10-ты нумар газэты беларусаў Канады «Беларускае слова». На 16 бачынах пэрыёдыка — матэрыялы пра 26-ю сустрэчу беларусаў Паўночнай Амэрыкі і ІV Зьезд беларусаў сьвету, развагі пра пэрспэктывы «фіялетавай» (для тых, каму ўсе па барабане) рэвалюцыі ў Беларусі, творчасць беларусаў-эмігрантаў.

ІНФАРМАТАР

Правядзенне сьвятаў

«Мільён ідэй»
вул. Камсамольская, 11-204
227-41-44, 601-94-02

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў
229-01-15

«Арт-мікс»
пр. Машэрава, 23/1-411
вул. Прытыцкага 60/4-104

282-22-33, 259-42-65

Арт-агенцтва
633-80-32, 646-58-84

«Вяселье «пад ключ»
261-57-23, 212-98-06

«Інтэрбізнэс-Кансалт»
209-60-86, 211-02-86

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў
646-33-51

Арганізацыя і правядзенне сьвятаў
205-73-04, 770-42-77

Агенцтва «Лімузін» Сьвятланы Ка-
шыцкай
вул. Куйбышава, 41 (2 паверх)
284-94-19, 676-15-21, 627-94-46

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Пятніца, 25 лістапада

БТ, 22.05

«Тайныя агенты».

Францыя—Італія—
Гішпанія, 2004, рэж.
Фрэдэрык Шэндэрфэр.

Трылер з мэлядраматыч-
нымі элементамі.

Агенты французскай сак-
рэтнай службы Брысо і
Ліза атрымалі заданьне па-
тапіць карабель расейскага
вайсковага камэрсанта.
Але героі — пешкі ў скла-
данай гульні, якія пастаў-
лены перад выбарам: ці
падпарадкавацца сыстэме,
ці здрадзіць адзін аднаму.

Карціна цікавая апэра-
тарскай працай — асабліва
добра атрымаліся кадры з
морам. Ролі выконваюць
эўрапейскія кінапрыгажун-
ны — Вэнсан Касэль і Мо-
ніка Балочы.

НТВ, 22.45

«Мужчына й жанчына».

Францыя, 1966, рэж. Клёд
Лелюш.

Мэлядрама.

Ён (Жан Люі Трэнцінь-
ян) — прафэсійны аўтагон-
шчык. Яна (Анук Эма) —
прыгожая разумная жан-
чына. Самотныя людзі,
што выпадкова сустрэлі-
ся...

Золата Канаў, «Оскар»
за сцэнар і найлепшы за-
межны фільм — і яшчэ 42
прызы. Выдатная музыка
Ф.Лея.

Субота, 26 лістапада

БТ, 16.05

«Чорны замак Альшанскі».

Беларусь, 1983, рэж.
Міхаіл Пташук.

Гістарычны дэтэктыў,
трылер паводле рамана
Уладзімера Караткевіча ў
дзень ягонага 75-годзь-
дзя.

Фарбы й ракурсы гіста-
рычных сцэн (апэратар Та-
цяна Логінава), музыка
Сяргея Картэса, шчым-
лівая праўда Генадзя Гар-
бука (Лапатуха) — даста-
ковыя прычыны, каб гля-
дзець фільм.

«Лад», 18.05

«Хрыстос прыямліўся ў Гародні».

Беларусь, 1967, рэж.
Уладзімер Бычкоў.

Гісторыка-філязофская
трагікамедыя паводле ра-
ману У.Караткевіча.

XVI ст.

Пакутны фільм убачыў
сьвет толькі ў 1989 г. Зья-
вечаны шматлікімі пера-
робкамі, ён доўга выглядаў
небясьпечным (з карціны
выкінулі нават канцоўку,
калі Братчыка ўкрыжоўва-
юць).

У ролях — Леў Дураў,
Данатас Баніёніс, Пётар
Кармунін. Сам Уладзімер
Караткевіч сыграў у
фільме ксяндза і татарына.

Нядзеля, 27 лістапада

СТВ, 13.50

«Шэры воўк энд Чырвоны Капуток».

Расея, 1990, рэж. Гары
Бардзін.

Парадыйна анімацый-
ная казка-м'юзыкал.

Зь дзяцінства знаёмы
сюжэт Гары Бардзін пе-
раўтварыў у шалёны м'ю-
зыкал, дзе акрамя вакалі-
ста-воўка ёсьць зьездзены
Чабурашка, зьездзеныя
гномы, кракадзіл Гена, гер
людажэр, французская баб-
ка — поўны інтэрнацыя-
нал...

«Лад», 22.30

«Дробязі жыцьця».

Францыя—Італія—
Швайцарыя, 1969, рэж.
Клёд Сатэ.

Мэлядрама.

П'ер, які кінуў жонку і
жыве з палубоўніцай,
вельмі нерашучы. Адной-
чы жанчына кажа П'еру:
«Я стамілася цябе ка-
хаць».

У ролях — зоркі: Мі-
шэль Пікалі і Рамі Шнай-
дэр.

БТ, 23.00

«Паэт».

Нямеччына—Аўстрыя—
Вялікабрытанія, 2003, рэж.
Пол Хілз.

Любоўная крымінальная
драма.

Кілер Андрэй Лозін не-
чакана парушае правілы й
знаёміцца зь сястрой забі-
тага ім чалавека. Дзяўчына
ня ведае, у каго закахалася.

Андрэй Расінскі

КАІСА

Хто Вы, Joop van Oosterom?

Кангрэс ІКЧФ у Арген-
тыне пастанавіў, што ў
2006 г. сусьветная зборная
перапісчыкаў возьме
ўдзел у Алімпіядзе шахма-
тыстаў-вочнікаў. Выкліка-
на гэта неабходнасьцю па-
пулярываць завочныя
шахматы, пра якія нямно-
гія ведаюць.

Галоўнае пытаньне: ці
будзе гуляць чэмпіён сьвету
Ёп ван Остэрам? 68-гадовы
мільярдэр, заснавальнік пер-
шай у Нідэрляндах фірмы
па вытворчасці праграма-
га забесьпячэньня, атрымаў
вядомасьць як найбуйней-
шы спонсар эўрапейскіх
шахматных імпрэз. Сярод
іх — цыкль турніраў *Melody Amber*, прысьвечаных
ім сваёй дачцэ. З 1992 г. у
Монтэ-Карла эліта сусьвет-
ных шахмат змагаецца ў
хуткія шахматы, гуляе, ня
бачачы дошкі.

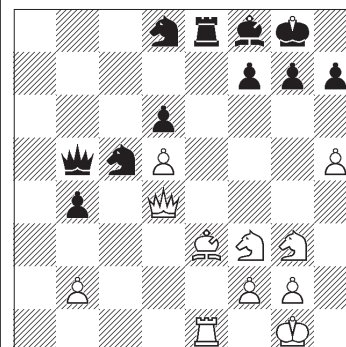
На інтэрнэт-форумах
прыхільнікі ван Остэрама
цвёрдыць, што мэта га-
ляндца — даць магчы-
ма сьць гросмайстрам адпа-
чыць, пагуляць у шахматы
і падзарабіць. Але спонсар-
ства прыносіць і чыста

шахматныя дывідэнды: сё-
лета мільярдэр выйграў
18-ты чэмпіянат сьвету па
перапісцы, літаральна рас-
кідаўшы ўсіх канкурэнтаў.
У выніку яго рэйтынг да-
сягнуў рэкорднай адзнакі
— 2779.

Цікава, што ў пачатку
1990-х стан здароўя галянд-
ца рэзка пагоршыўся, а
шахматныя вынікі, наадва-
рот, палепшыліся. Некато-
рыя нават лічаць, што на
Остэрама працавалі іншыя
гросмайстры. Пагатоў сто
гадоў таму такі прэцэдэнт
ужо быў. Князь Дадзьян
Мінгрэльскі даваў грошы
на міжнародныя спаборні-
цтвы і друкаваў прыгожыя
партыі, нібы згуляныя ім
самім. Лягічна дапусьціць,
што ў сучасных шахматах
людзей, гатовых канвэрта-
ваць сваё багацьце ў імідж
«самых-самых», толькі па-
большала.

Ніякім чынам не жадаю-
чы пакрыўдзіць галяндца-
га шахматыста, друкуем
заканчэньне ягонай партыі
(гл. *дыяграму*).

ВР

Ван Остэрам — Банг,
2002—2004

26. h6 g6 27. Фf6
Kd7 28. Ke4! Te7.
Белыя аналізавалі
28...Kf6 29. Kf6+ Kph8
30. Ke8. 29. Ta1!!
Фb7. Або 29...Kf6 30.
Kf6+ Kph8 31. Ta8 Ch6
32. Td8+ Kpg7 33. Cd4.
30. Фd4. 1-0.

Поўны завал

На мінулым тыдні ў Шклове адбылася гістарычная падзея. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Зміцер Крат у эдытарыяле «Саўбелкі» напісаў, што пасля візыту АГЛІ ў Шклоў «пачаўся новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Абсалютна падтрымліваю ідэю. Аднак не таму, што прэзідэнт у Шклове раптам збіўся на антрапацэнтрысцкую лірыку: «Камбайны, сеялкі, вялкі — гэта добра. Мы стагодзьдзямі гэтым займаліся, аднак чалавек за гэтым ня бачылі. У цэнтры павінен быць чалавек». Мною ўсё больш рухае ўласцівая старэйшаму пакаленьню нелюбоў да маладой генэрацыі. У адрозьненне ад гэтых баламутаў, майму пакаленьню не давядзецца пазаліцацца да мар-

сіянкі. Душу грэе тое, што немаўлятам, калі рэалізаваць Кратаву прапанову, прыйдзеца няслаба папацець на іспытах па гісторыі Беларусі.

Заплюшчваю вочы — і бачу родны гістфак, дзе здаюць экзамэн па спэцкурсе «Новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Дзяўчаткі пішучь «бомбы»: «Колькі кіраўнікоў у Шклове, як выкрыў падчас візыту прэзідэнт, займаліся прыпіскамі?» Побач ходзіць нехта з падручнікам «Новы этап дзяржаўнага будаўніцтва». Студэнт бубніць пад нос тэкст: «Шмат нараканьняў выклікала ў прэзідэнта арганізацыя рамонтна-тэлепаратуры, бытавой тэхнікі. Прыёмныя пункты, паводле слоў Лукашэнкі, замест выкананьня...»

Адчыняюцца дзьверы аўдыторыі. «Ну што, — абстунае студэнта натоўп, — здаў?...» —

«Незалік, — кажа той. — Заваліў на імені кіраўніка лайгойскага райспажыўсаюзу, які сабе катэдж пад Менскам будаваў, замест таго каб вырашаць праблемы антысанітарны. Як, кажа, яго прозьвішча?»

Раптам прыходзіць новенькі, які нядаўна перавёўся з завочнага. Ён сьмела заходзіць у аўдыторыю і цягне білет.

Выкладчык: «Ну, што там у вас?»

Студэнт: «Білет нумар 13. Пэралічыць асартымэнт тавараў, якія, як канстатаваў 18.11.2005 прэзідэнт, цяжка знайсці на паліцах шклоўскай спажыўкаапрацы».

Выкладчык: «Ну?!»

Студэнт, чухаючы патыліцу: «Можа, ноўт-букі?»

Выкладчык: «Мука, крупы, мясныя і рыбныя прадукты, ніткі, лямпачкі, мыйныя сродкі. Ну віншую — пойдзеце ў войска».

Студэнт (жаласьліва): «Можа, ёсьць нейкае выйсьце?...»

Выкладчык: «Выйсьце заўсёды ёсьць. Вы мне сто міжгалактычных баксаў, гэта па курсе 23 мільярды касмазайчыкаў, я вам — залік».

Студэнт дастае пасьведчаньне КДК.

Настаўнік хапаецца за галаву. Як ён мог забыцца, што ў сьпісе пытанняў да іспыту ёсьць і такое: «Якія формы працы ўпершыню прымянілі ў Шклове супрацоўнікі дзяржкантролю?» Адказ: «На першым этапе супрацоўнікі не адкрывалі сябе, проста былі сярод людзей і на асабістым вопыце вывучалі іх штодзённае жыцьцё».

Мяжу Беларусі вартуюць вадалазы

У нядзелю камандуючы памежнымі войскамі Аляксандар Паўлоўскі (у фуражцы) і старшыня Берасьцейскага аблвыканкаму Канстанцін Сумар урачыста адчынілі ў Пінску новую пагранзаставу. На яе тэрыторыі ёсьць спэцыяльны басэйн — трэніраваць памежнікаў-акваліянгістаў, якія кантралююць рэчывы Прыпяці і азёрныя глыбіні.

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІНШАВАНЬНЕ

3 Днём народзінаў, Сонца! Кахаю цябе. Я

СПАЧУВАНЬНЕ

Бацькі, настаўнікі і вучні Нацыянальнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа шчыра спачуваюць Юрасю, Натальлі і Яўгену Грыневічам з прычыны сьмерці іх люблага бацькі і дзядулі

ПРАЦА

Яксна выканаю пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Зьвяртацца загадаў пасля 17-й. Т.: 235-18-72. Юры

КАНТАКТЫ

«Малады фронт» за Беларусь! Далучайся да нацыянальнага руху! Т.: 755-69-90, www.mfront.net

КНИГІ

«Наша Ніва» (новае ды факсымілінае выданьні), часопісы «АРСНЕ», «Спадчына», энцыклапэдыі, слоўнікі, кнігі па мовазнаўстве, гісторыі, архітэктуры, сацыялёгіі, фільмы ды музыка на CD на Румянцава, 13 (ТБМ). Панядзелак—пятніца (15.00—19.20). Т.: 707-40-01

Я.Скрыган. «Выбраныя творы» — 33-я кніга праекту «Беларускі кнігабор». Выданьне выйшла да 100-годзьдзя дня нараджэньня пісьменьніка. «Віцебска-Рыскія акты» (дагаворы і службовая карэспандэнцыя паміж Віцебскам і Рыгам XV—XVI ст.), «Metriciana», т.1, 2, 3. «Сьпіс землеўладальнікаў Менскай губэрні» (XIX ст.). Т.: 753-91-96

Дзеднік «Архівы Рэспублікі Беларусь», «Істориография и генеалогия Беларуси X—XXI веков». Т.: 753-91-96

Альбом «Менск — горад СОНЦА», пераклады: кнігі, перакладзеныя з польскай, ангельскай, нямецкай, расейскай моў, у тым ліку «Дзяды», «Санэты» Міцкевіча, літаратура беларусаў Польшчы XV—XIX ст., падручнікі па журналістыцы. Т.: 753-91-96

Беларускае аўдыё. «Старажытная зямля», калекцыя беларускіх касат, CD, у тым ліку аўтэнтычны фальклёр, «Я нарадзіўся тут», сучасная і архайная музыка. Т.: 753-91-96

Прыёдыка: шматгадовы камплект часопісаў «Крыніца», розныя нумары «Студэнцкай думкі», «АРСНЕ», газэты «Новы час», «Нашае слова», беластоцкай «Нівы». Т.: 753-91-96.

ЖАРТ

На плошчы апазыцыянэр раздае ўлёткі. Людцы бяруць, адыходзіць і бачаць, што ў іх пустыя аркушы. Некаторыя вяртаюцца да апазыцыянэра і пытаюцца:

— Дык тут нічога не напісана!

— А навошта ж дарма пісаць? І так усё ясна!

Паводле газэты «Моладзевы супраціў»

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Раману Л. Некаторыя са згаданых вамі альбомаў — рарытэтныя выданьні, і знайсці іх цяжка, некаторыя шукайце ў гандляроў з «БМА Group». Здымак атрымалі: цікава, ня больш за тое. Во бы ў нас аўто з такімі нумарамі адшукалі! Калі што якое — лістуйце на sb1@fromby.net.

Алесю Шы-ку. Вершы пра Беларусь і беларускую мову цёплыя, але тэхнічна недасканалыя. Або працуйце над тэхнікай, або паэзія — папросту ня Вашае.

«НН» 100 ГАДОЎ З ВАМІ

Зь Беларусі і Літвы

В. Вялікія Бесяды, Менск, губ., Барыс. пав. Шанце сёлета на дровы, але не шанце лесу. Як улётку буры, так цяпер сьнег наглуміў лесу без канца. Як толькі паказаўся першы сьнег, ударыла нейкая аблівака. І лес пацягнула лёдам; на другі дзень паваліў сьнег і навіс на дрэве, а хоць вецер быў зусім не вялікі, не стрымаў лес гэткага цяжару і пачало яго крышыць, ламаць: месцамі вярхі, месцамі ў палову, а то і з карэньнямі павыварачвала. Дарогі завалены. Па маладняках — плехамі перарабіла на пасеку. Быццам пасля вялікай буры, ажно глядзець страшна!

Сябрук

Вялікія Дубы Менск, губ., Слуцк. пав. Сёлета ў нас пажанілася адна пара і зараз ад вянца пачала сварыцца. Ён п'яніца, яна таксама неспакойная баба. Вось аднаго разу, пасварыўшыся у вечар, пайшла яна і ўкінулася ў студню. Пачулі гэта хлопцы, ідуць зь вечарніцы. Сьпяраша здалося ім, што нехта шэпча ў студні, заглянулі яны туды і ўбачылі тую бабу, выцягнулі яе жывой яшчэ. Пасьля гэтага яны хадзілі да біскупа прасіць разлуку, але, нічога не дабіўшыся, вярнуліся дамоў далей ваявацца.

З усіх старон

Ясна Япаліна. Вядомы расейскі пісьменьнік Л.М.Талстой раптоўна выехаў з дому, няма ведама куды. Ходзіць чуткі, быццам Талстой выехаў, каб на пустыні дажыць адзінока веку свайго.

Калі мы друкавалі газэту, прыйшла вестка, што Л.М.Талстой памер.

1910, №44—45.

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лева
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537
Тел/факс: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасьылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за зьмест рэжымных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г.Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3416. Газэта выдаецца 48 разоў на год.
Нумар падпісаны ў друк 20.00 23.11.2005.

Занова № 6702.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а